18

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE DIÆTA,

Quam
FAVENTE DEO OPTIMO MAXIMO,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CETERA,
GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROFESS. PUBL. ORDINAR.
Dn. Patroni, Præceptoris ac Promotoris ſui omni obſeruantiæ cultu ſuſpiciendi,
PRO GRADU DOCTORIS
obtinendo,
die Aug. A. MDCCVIII. horis ante & pomeridianis.
IN AVDITORIO MAJORI,
Publicæ Eruditorum Diſquiſitioni exponet
JUSTUS TOTTINUS,
Mitaviâ-Curlandus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

VIRIS

Conſpicua dignitate, Salubriore Doctrinâ, ac meritorum in Rempub. gloria eminentibus.

Magnifico, Summe & Plurimum Reverendis, Nobiliſſimis, Conſultiſſimis atque Doctiſſimis

DN. M. JOANNI ADOLPHO Hollenhagen/

Eccleſiarum in Curlandiæ & Semigalliæ, Ducatibus Superintendenti Generali & ad ædem S. S. Trinit. quæ Mitaviæ eſt, Paſtori longe meritisſimo, fideliſſimo.

DN. JOANNI LUTHERO Windhorſt/

Eccleſiæ Candavienſis Paſtori Teutonico ut vigilantiſſimo, ita meritiſſimo.

DN. M. WILHELMO Steffens/

Eccleſiæ Mitavienſis Letticæ Diacono meritiſſimo.

DN. CHRISTOPHORO ANTHONIO Ziegenhorn/

Dicaſterii Ducalis Advocato Ordinario Celeberrimo.

DN. ANTHONIO Plötz/

Ejusdem Dicaſterii Advocato Ordinario, & Civitatis Mitavienſis Secretario Digniſſimo.

DOMINIS PATRONO, AVUNCULO AC AFFINIBUS Summo honore, jugi obſervantia & perpetuo amore proſequendis.

Inauguralem hanc Diſputationem in ſignum humillimæ reverentiæ, debitæ ſubmisſionis & ſinceri amoris, cum voto perennis Proſperitatis, & Succeſſuum Exoptatisſimorum eo, quo decet, animi cultu & obſequio

dicat atque conſecrat

JUSTUS TOTTINUS.

58700 (18)

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

TOTTIEN, J.

PROOEMIUM.

PErvulgatum eſt Germanorum proverbium: Wer alle dinge wüſte/ könte bald reich werden: Quod quidem uti non tam de ſcientia rerum extrà omnem ordinem ditantium, Chryſopœia, aut theſaurorum abſconditorum revelatione, intelligunt; ſed ſimpliciùs, de qualicunque etiam opportunitatis & utilitatis, tempeſtive innoteſcente præſentia, aut proximâ potentia; Ita applicant etiam, ſeu transferunt veluti ad alias res imprimis utiles, tum etiam noxias, adeò ut etiam ad ipſum negotium, quid Sanitati commodum aut noxium ſit, hoc idem applicare minime dubitent: tanquam innuentes, ſi quis ſciret, quid maximè profuturum ſit ſanitati, facilè illi operam daturum eſſe; & viciſſim, quod cavendum ſciret, vitaturum. Quamvis autem in genuino ſenſu & vocum acceptione, locutio hæc proverbialis, omnimodo rectiſſimè ſeſe habeat; nempe quod ſub hujusmodi conditione talis tanquam certæ ſcientiæ, utique aliquis *poſſet* ſatis commodè talibus rebus potiri; non poteſt tamen ex eo æque ſubſumptio atque applicatio fieri, etiam ad ipſum factum, quod, inquam, propterea, imò tanquam hoc ipſo, qualicunque certitudine ſperatorum hujusmodi

di commodorum actualis poſſeſſio, nempe in ipſis terminis locutionum uſitatarum; Wer alles dergleichen wüſte/ würde oder müſte deshalben reich/ geſund / ohnbeſchadet/ ſeyn. Quamvis enim hæ locutiones de probabili, nonſolum potentia, ſed omnino etiam vera poteſtate ſecundum legitimum ordinem fiendi, veriſſimæ ſint, & plane recte ſeſe habeant; quo minus tamen abſolute perpetuæ veritatis compotes evadant, efficit imprimis infauſtum illud Intellectus atque Voluntatis diſſidium: dum ſcilicet multa quidem bona aut utilia eſſe, mortales paſſim ſatis certo ſciunt & intelligunt; interim non propterea ſimpliciter animum illis rebus ſubmittunt, ut easdem vero atque recto ordine impetrare cordi habeant, & vere ita uti convenit, ad illas pertendant. Non commodum nobis eſt, aut permittit temporis noſtri opportunitas, circa diſtinctiones harum rerum prolixius argutari; cum quilibet diſcernendi compos utique facile comprehendat, quod non tam circa ipſum finem Voluntas Intellectui refragetur, quin ſatis cito imo vero ſerio, velit, quæ ſatis certo atque indubitate utilia ille agnoſcit: ſed quod vere univerſa difficultas proprie occupetur in mediorum ad finem talem neceſſariorum prompta atque ſeria approbatione, & vere alacriter voluntaria ſuſceptione. Comprehendit rem uti ſolet brevibus verbis admodum nervoſe Seneca primis lineis Lib. de Vita Beata hoc ipſum maxime indicans: *Vivere beatè omnes quidem velle, ſed ad pervidendum, quid beatam vitam efficiat, caligare:* & recte penitus in ſubſequentibus, *decernendum eſſe*, aſſeverat, *non ſolum quò, ſed etiam quâ tendamus, in beatæ vitæ negotio.*

gotio; Utrumque velut dilucidatione indigere, imo verò approbatione, vix cuiquam dubium eſſe poteſt: in bonæ *ſanitatis* complexu, aliquid horum perplexum eſſe, plerique facile conſenſerint; utrumque, vix pauci, primo ſtatim intuitu, confitebuntur. Habere ſe verò ita rem ipſam, tunc non poterunt diſſentire, quando reminiſcentur, quantus paſſim hominum numerus de ipſa Sanitate adeo incommodum atque male fundatum conceptum ſibi fingant, ut nihil juſtum, æquum, æquabile atque moderatum animo proponant, ſed omnia ſumma, imo verius omnia extrema: Ferream, imo ſaxeam, ſanitatis conſtitutionem & corporis non tam durationem, quam duritiem: quæ quaslibet intemperantiæ & intemperiei ataxias, inconcuſſo, imo inſuperabili robore aſpernetur, & non aliter, quam ſcopulus marinum fluctum, facile retundat. Quemadmodum autem etiam hæc ipſa res, exquiſitiore æſtimatione facile agnoſcitur, longè plurimum inſiſtere *mediorum* juſtorum ſanitatis ignorantiæ, aut verius eorundem faſtidio: ita nihil certe mirum eſſe debet, ſi in hac etiam parte paſſim aliud fiat, quam quod convenit, non magis Intellectus, quam perverſæ Voluntatis vitio, cui, ut jam dudum Plinius conqueritur, *nihil ita, uti rerum naturæ, placet.* Hujus rei eximium exemplar cum ſeſe nobis offerat maxime in mediorum ad conſervandam ſanitatem directe neceſſariorum, familiari neglectu, imo vero contemptu, tanquam illa, imprimis cum medicinæ ſuppetat ſubſidium, ut ſupervacua, impune aſpernari eſſet integrum, eumque errorem multorum hominum animis ſatis profunde inhærere, multipl ci experimento perſpectum habeam, placuit tanto magis thematis INAUGURALIS loco,

 DIÆ-

DIÆTÆ *ad conſervandam & reſtaurandam ſanitatem, neceſſarium* USUM, declarare.

Cui coepto, ut DEUS omnis ordinis atque temperantiæ fons & Author, clementiſſime adſpiret, meque Voti mei compotem faciat, eſt quod humillimo animo ipſum exoro.

Th. I.

QUamlibet DIÆTA, in *generaliore* hujus nominis acceptione, complectatur juſtum ordinem omnium rerum *Non-naturalium*; quæ nempe non quidem ſimpliciter ad *exiſtentiam*, nedum *eſſentiam*, bene vero ad *ſubſiſtentiam*, *conſervationem* atque *durationem* corporis, inſerviunt: tamen uſitatior propemodum, certè familiarior, ejusdem ſignificatus, non tam omnes promiſcuè, quam veluti Κυρίως, ASSUMENDA, & quæ ad horum felicem uſum pertinent, tanquam magis propriè, aut certè magis propè, comprehendit: ut videlicet maxime omnium, quando *Diætæ* mentio incidit, primò mox intelligatur, *juſtum regimen* circà *quantitatem*, *qualitatem*, *ordinem* atque *tempus*, *ciborum & potuum*: & inde demum, tanquam per bonam conſequentiam ſolum, habitus atque proportio, ad *aſſumpta motus & quietis*, *excretionum* tempeſtivarum, quin etiam *ſomni* & *vigiliarum*: Imò familiariùs etiam fere *frigoris* aut *caloris* ordo, magis in comparatione ad plenum aut vacuum corpus, quàm in ſimpliciori ſui directa energia in corpus, in hanc conſiderationem trahantur. Quamlibet autem re vera univerſa illa generalior comprehenſio omnium rerum *non-naturalium*, juſtam contemplationem atque ordinationem optime mereatur; quia tamen amplius ſpatium, tàm temporis, quàm deductionis requirit illarum ſolertior evolutio, quam noſtræ rationes permittunt: manebimus propterea in illa arctioris ambitus acceptione, nempe *Aſſumendorum* imprimis commemoratione atque commendatione: reliquarum

rum autem ad hæc ipſa maximè *reflexa* conſideratione, quatenus nempe *Aſſumendorum* maximè proportionibus, æquari debeant, ac *ſubordinari*.

II.

Neque tamen etiam hoc ipſo ſenſu arctiore ſumptas res *non-naturales*, & maxime omnium ipſa *aſſumenda*, minutim atque ſingulatim pertractare, nobis proponimus; quaſi nempe non ſolùm quicquid usquam ullo modo, ullo reſpectu, ulla menſura circa corporis nutritionem tolerari poteſt, tanquam cenſu inſtituto, ad numerum exigere, in nos ſuſcipiamus: nedum ut etiam quoquo modo *noxiòrum*, indicem proferre, conſtitutum habeamus: ſed ſatis nobis, imo abunde, erit, ſi magis *poſitivè*, quæ verius atque ſincerius laudari, aut juxta ipſam veritatem reprobari, mereantur, declaremus. Tanto magis, cum etiam ferè ſufficere arbitremur, ſi de illis maximè ſermonem inſtituamus, quæ & *poſſunt* facilius, & *ſolent* proinde etiam communius, & à plurimis mortalium, in uſus tales peti atque adhiberi: præ aliis, quæ non ſolum conſveto uſu rariora, ſed omnino etiam paratu ac impetratu difficiliora, magis ſecundum *phantaſiæ* incontinentiam, quam ullam ſperatam *utilitatem*, nedum *neceſſitatem*, à paucioribus, interdum, admittuntur.

III.

Cum autem ea, quæ per os aſſumuntur, velut omnium maxime in ipſum ſenſum incurrant; imo etiam, ſi quidem impetus inſolitus præcipuè repentinus alienarum rerum, Naturæ energiam graviter exaſperet, revera maxime citò & præſentisſime œconomiam vitalium motuum perturbent; placet proinde ab his initium facere, & de Diæta circa CIBORUM aſſumptionem, primo loco verba facere. CIBI conſiderantur merito, vel in ordine ad *ſalutarem uſum*; vel ad palatum & *guſtus jucunditatem*. Priore intuitu, optimus eſt omnium, & Naturæ non ſolum convenientisſimus, ſed etiam ſufficientiſſimus, *victus ſimplicisſimus*; nempe, qui non tam ad quidquam aliud, quam *nutritionem* corporis, optimè

cede-

cedere poſſit: i. e. ejusmodi partibus conſtet, quæ ante omnia ad ſangvinem, tum etiam reliquas partes corporis, conſtituendas atque ſuſtentandas, debitam materiam ſuppeditare valeant. Hac de re in noſtratibus quidem, jam pridem, notis, *Europæis* & *Aſiaticis* cis Euphratem, regionibus notisſima pro hoc uſu fuerunt ſemper FRUMENTA, *triticum*, *Oryza*, *far*, *ſecale*, *milium*, *hordeum*; Imo etiam *lac*; ante omnia *vaccinum*, deinde etiam *caprillum*, & *ovillum*. Et hoc apud gentes, quas vulgo cultiores ſeu moratiores nominant. Apud alias interim, tam antiquis jam temporibus memoratum aliquid eſt de *Ichtyophagis*, quales recentiora tempora manifeſtiùs aperuerunt, piſcibus exſiccatis, loco *panis* non ſolum, ſed omnium etiam *aliorum ciborum*, utentes; ſicut etiam *Africanos* quosdam nullis hujusmodi *frugibus*, ſed *radicibus* peculiaribus, farinæ, & inde panis loco uti, eædem recentiores navigationes detexerunt: & ſimilia de *Americanis* variis gentibus, experientia comprehenderunt. Sicut autem fruges illas, pro alimento humano, etiam *ſufficere* poſſe, docent exempla hominum, ſolo *pane & aqua* diu ſuſtentatorum: Ita eſt totum negotium tantò evidentius, quando etiam adhuc deteriore victu, *marinis exſiccatis* piſcibus, & *crudis* etiam ita vorandis, remotiorum *Lapponum* totæ gentes victitant: vix alio, quàm interdum qualiscunque *ferinæ*, aut recentis etiam piſcis, fruſto interpoſito, qualia tamen ſingula & omnia *frugum* uſu deteriora eſſe, nemo facile dubitaverit.

IV.

Quid, quod *fruges*, etiam ſolas, ad hominis victum ſufficere poſſe, non ſolum exempla multorum *brutorum*, etiam *robuſtisſimorum* demonſtrent, ſed, cum hæc ſimilitudo forte minus æqua videri poſſet, videntur certe hoc tanto melius confirmare, multi *infantes*, qui nuda pulte ex *aqua & farina*, etiam citra *lactis* materni uſum, ſed mortuis matribus, *aquam* etiam potantes, nihiloſecius non *vitam* ſolum conſervent, ſed *commodè* etiam, & ſine juſta vera ulla querela. Cœterum, cum utique hic victus non facile reperturus eſſet aſſenſum inter

ter valde diverſam jam velut univerſalem *conſvetudinem*; poteſt utique facile tolerari etiam aliorum ferculorum varietas: ubi ante omnia in conſiderationem veniunt CARNES. Non equidem criticorum hiſtoricorum ſcrinia excutiemus, *quando* & *quantum*, *carnium* eſus primo cœpiſſe credi poſſit? Cum utique oblatio *Abelis*, ovibus paſcendis invigilantis, veriſimiliter de grege facta, & ad morem propemodum omnium victimarum (ſpecialiſſimis *holocauſtis* exceptis) *participationem* aliquam offerentis involverit: poteſt certe nobis ſufficere, quod ad minimum poſt diluvium, & cœperit ſtatim, & ita continuaverit *carnium uſus*; ut hinc etiam ſat exemplorum colligi poſſit, huic rei teſtimonium perhibentium. Quamvis etiam ante diluvium, ipſi Noacho editum mandatum, de pluribus è *mundorum* animalium cœtu, quam *immundorum*, aſſumendis, jam aliquid altius innuere videatur: ſane poſtquam ultima determinatio *mundorum* animalium, nulli alii velut objecto directe ſuperſtructa eſſe videtur, quam uſui ad *eſum* &c.

V.

Sicut autem *carnium* etiam, ingens utiquè eſt varietas; nempè, primò omnium, ſub differentia animalium, aliorum *aquatilium*, aliorum *terreſtrium*: (ubi à noſtro foro facile ſecludimus ineptias, quæ *piſcibus carnes* denegant, ab omnibus *phyſicis* æquè, ac *appellativis* rationibus, abeuntes:) Deinde ſub diverſitate *ſpiſſiorum* ac *tenaciorum*, & ex adverſo *teneriorum* atque mitiorum; Ita valet utiquè hæc ratio longe plurimum, ad minimum *adſuetudinis* intuitu, ſi maximè non æquè abſoluto reſpectu: (quandoquidem etiam *Samojedarum* infantes ipſos, non ſolum *equinâ*, ſed *crudâ* inſuper carne, quam mordicùs à membris mactatarum beſtiarum avellant, ſatis commode vivere, & aliàs fide dignos, & ipſos αὐτόπτας, teſtes habemus: præter illud, quod de *Capitis bonæ ſpei* accolis, vulgo Hotten-Dotten/ in omnibus itinerariis confirmatur) utpote quo etiam varia talia, & primo uſu, tolerabilia, & longo, familiaria, redduntur.

VI.

Sicut autem non ſolum *duriorum*, ſed etiam ferè quarumlibet carnium, adhuc *crudarum*, uſus & eſus, in juſtam *Diætam* minimè venire poteſt; neque huc iterum trahi meretur, ſive *Tartarorum* adſvetudo, ad *equinas* carnes, calore equi curſoris obiter concalefactas: neque Inferiorum noſtrorum Saxonum oblectamentum, in carnibus ſuillis *non coctis*, ſed tamen *ſale* atquè *fumo* penetratis, avide comedendis: ubi etiam *adſvetudo* non poſtremam partem ſibi vendicat: Ita eſt tamen univerſæ propemodum *carnis* opprobrium, non poſtremum, quod ferè quantumcunque ſenſibiliter concuſſa ſanitatis integritate, Natura humana abhorrere ſentiatur à carnium uſu, quin etiam ſub quacunque perſvaſione aſſumptas, ſenſibiliter ægriùs tolerare, & variis inſolitis ventriculi motibus, ad aſſumptarum eliſionem denuò veluti reſpectare. Quæ certè res in ipſis *acutis*, quàm ſœpiſſimè peſſimi eſt exempli; quando nempè patientibus multiplici ſvaſu obtruſa *juſcula* non ſolum ſimplicia, ſed etiam ſaturate *gelatinoſa*, vulgò Krafft-Suppen/ variis cardialgiarum ſchematibus, tot atquè tanta incommoda incutiunt, ut Medicus harum rerum ignarus, æquè atquè omnes adſiſtentes, illas, ut appellant, cordis anxietates, abſurdè directæ *malignitati* aſſignantes, non posſint non variis modis aberrare: interim autem re verâ etiam neceſſarius tranquillior ſucceſſus & exitus univerſi morbi, ab hujusmodi ataxia adventitiâ, magis magisque gravius pervertitur.

VII.

Interim eſt utique etiam circà ipſam hanc præſentem rem, equidem in genere certum, quod *conſvetudo* plurimum omninò valeat, imò posſit: interim tamen, quando re verà undecunque ſenſibiliter pejus habere, aut à toleratis morbis non ſatis ſincerè ad priſtinum vigorem reverti contingit corporis œconomiam, paſſim non exiguam conſiderationem ſibi depoſcat hæc veluti generalis circumſtantia, quod tali tempore communisſimè *carnium* etiam *in genere impatiens* ſit Natura.

VIII. Quem-

VIII.

Quemadmodum autem, ubi hæc circumſtantia *faſtidii* carnium inſoliti, ſeſe manifeſtat; aut, cum qualicunque etiam appetitu, pro more priſtino, adſumptas carnes, ſenſibilis *Dysphoria* ſubſequitur, tempeſtivam, circà harum rerum continuationem, circúmſpectionem re verà ſvadet: ita eſt tamen etiam locus prudenti æquè, ac peritæ diſcretioni, quid verè in his negotiis ſeſe prodat, & ipſis quaſi ſenſibus offerat, ne familiare illud ſcandalum occaſionem inde ſumat, ut circà res minoris momenti Medicus vehementer commoveatur: circà veriores autem longè majoris ponderis, cœcutiat, aut conniveat, & inanibus auguriis, ejusmodi rebus, partim emergentia, partim impendentia damna imputet & aſſignet, quæ earundem nullam habeant culpam: veriores interim talium rerum cauſas æquè atque machinas, ne intelligere quidem, nedum avertere meminerit. Ita enim notiſſima ſunt exempla, ubi ad *duriorem* victum, non ſolum tolerandum, ſed etiam tanquam cum oblectamento appetendum, *adſueſactis*, ſi, certè immatura ſapientia, talis tanquam *abſolutè malus*, diſſvadeatur, & ſimpliciter *mollis* ſubſtituatur, ejusmodi ſubjectis eo ipſo adeò male conſulatur, ut illa hoc ipſo demum in *cruditates*, quas vocant, ventriculi, & flatulentas ventriculi ac inteſtinorum inquietudines, recta via procedant, imò quaſi præcipites agantur.

IX.

Quæ certè res adeò non exigui eſt momenti, aut ſingularis, adeoque fortè rarioris, eventus, ut potius nimium quam familiaria occurrant ejus rei exempla, tum quando duriori eduliorum generi aſſvefacti, *Saxones inferiores*, *Weſtphali*, *Pomerani*, & ulteriores *Maris Baltici* accolæ, ac vicini, inter quos etiam *Curlandiam* meam Patriam laudare poſſum, ad *molliores* victus ſimpliciter tranſitum faciunt: tum quando & *victui duriori*, & *motibus operoſioribus* diu adſvefacti, paratis ita otioſiùs & lautiùs vivendi mediis, huic rei indulgent. Ubi nempè utriusque talibus, certa impendet valetudinis ſuæ in

 pejus

pejus mutatio, & ordinariè à primarum viarum incommodis futurarum ampliorum turbarum exordium capiens.

X.

Quâ videlicet in re, ut hoc etiam præliminari quaſi loco, quod ajunt, anticipando, præcipiamus, nulla eſt certior regula, quam *appetitus* conſtantiam & *euphoriæ* conſenſum, inter ſe conjungere, aut certè comparare; imò in qualitercunque vacillantibus rebus, horum etiam velut experimenta capeſſere, & ſecundùm illa, ante omnia tamen *euphoriæ*, regimen ordinare. Ubi v. g. & ſanos allegare poſſumus, qui cœnare deſvefacti, ſi veſperi etiam modicum, inprimis carnium, aſſumant, inquietam inde noctem ſentiant: quoties autem de gratis ſibi *durioribus* cibis, ut *pernâ*, fumo & ſale condita, quantum aliàs in prandio ſolent, cœnæ quoque loco comedant, nullam usquam inde alterationem perſentiſcant: ſed etiam modo non quotidiana ſint ſimilium exempla, qui in *chronicè* dubia valetudine, præmaturè ad mollem Diætam *adſtricti*, ab hac ipſa pejus habeant, conſtante ipſis adhuc ad *duriora* appetitu, & ſola ſpeculatione Medici damnando viſo: quem interim ipſa ſenſibilis *euphoria* excuſat, molliorum autem illorum pariter aperta *Dysphoria*, & ipſius ab iſtis appetitus alienatio, longè certiùs illa damnat.

XI.

Quid, quod in hoc negotio etiam ipſe adeò *panis*, non poſtremas partes ſibi vendicet; dum paſſim inveniuntur, non ſolum ventriculi, quos mollis, *triticeus*, panis, minimè ſaturet: ſed etiam ipſis nauſeam, & mucilaginoſas cruditates procreet: unde etiam longe frequentior quaſi ſcaturigo ſputi in os confluens, cum faſtidioſo appetitus lapſu, inflatione ventriculi, ructibus nidoroſis, aut certè inſipidis, & nihil acidulis, pullulant. Meminimus hujusmodi caſus, in generoſo Viro, habitus & texturæ corporis non æquè robuſtæ, ſed verius tenerioris; qui tamen cibis plane mollibus non ſolitus erat oblectari. Cum autem ipſi placuiſſet ſtrictiorem quandam Diætæ rationem ſubire, & inprimis *aquam* pro potu ordinario expe-

periri, viſum eſt ſimul, etiam *ſecalinum* panem dimittere, & ſolo triticeo uti, qui minore quantitate plus nutrire judicabatur. Perſentiſcebat hinc maturè, ſatis exquiſita incommoda poſt paſtum, & inprimis tanquam concluſam quandam flatulentiam, minime perfunctorie moleſtam, quæ etiam reliquam concoctionem tanquam manifeſtius turbare ſentiebatur, imò appetitum obtundere; Certiſſimè quidem *phyſico-morali* efficacia, dum quaſi conſtanter & indubiè emicans, inſignis illa poſt paſtum moleſtia, qualemcunque metum aſſumptionis tempore quaſi præfigurans, hoc ipſo quadantenus averſari faceret totum edendi appetitum. Hariolabatur veluti ipſe Patiens, quâ eſt prudentiâ, quod hæc mutatio diætæ, & nominatim panis, quia diutiùs jam aqua ſine eximiis hujusmodi incommodis uſus erat, in culpa eſſe poſſit: cumque ea in re conſentiendi rationem ſufficientem haberemus, & antequam alias medicationes tentaret, ſimpliciter mutationem panis *triticei* cum uſitato *ſecalino* domeſtico, rectè fermentato, iterum per pluſculos dies uſurpare ſvaderemus, evaneſcentibns omnibus illis moleſtiis, ſine inutilibus aliis artificiis, integritati & appetitus, & juſtæ concoctionis, reſtitutus eſt. Sicuti re vera uſus panis *ſecalini*, non ſolùm *fermentando*, ut gratum acorem ſpiret, excitati, ſed etiam *ſale* ad gratum ſaporem conditi, non ſolum paſſim etiam delicatioribus prudentioribus, ad minimum pro alterno uſu cum triticeo, placere notatur, ſed etiam nunquam certè, niſi inſigni abundantiâ, & velut abuſu, ullam moleſtiam creare. Cœterum, quod ſubſidium, victus quoquo modo *durior*, etiam exſpectet à ſubordinatione *motus* corporis vegetioris, indicabimus adhuc in ſequentibus.

XII.

Valet hic certè etiam merito, jam ab antiquiſſimis temporibus per Hippocratem annotata *adſvetudo firmiorum* quoque alimentorum; non ſolum apud ipſos ſanos, quorum ſubinde vox illa auditur: Sie können ſich mit dem weichen Kalb-Lamm-jungen Hüner-Fleiſch/ Suppen-Werck/ Back-Werck/

 nicht

nicht vertragen / ſondern achten ein Stück gut Rindfleiſch / Schincken / Stock-Fiſch / Sauer-Kraut ꝛc. höher / als alles dergleichen ꝛc. ſed etiam ipſis adeo ægris, chronicas inprimis moleſtias ſentientibus. imo ſubinde concurrentibus ipſis incommode mollioris victus occaſionibus. Unde circa has res locum habet Medici prudentia. Placet hiſtoriam de hac re breviter memorare. Vir nobilis quinquagenario major, hernia ſcrotali valdè incommodè habens, animo de reliquo & corpore ſic ſatis firmus, auſcultat ſvaſui amicorum & conſvetis pollicitationibus vagabundi Herniotomi, ut ſectioni ſe ſubmitteret. Imperitus autem operator exſecat cum teſticulo & vaginali illo ſacculo, etiam fruſtum inteſtini. Ubi quid perfecerit perſentiſcit, cauſatus in oppido, ê cujus nundinis ad patientem in pagum propinquum exierat, petenda ſibi quædam, relinquit mature Patientem non ſolum, ſed totum illum diſtrictum. Emanente hoc, & jam malum Patienti & familiaribus præſagiente animo, advocatus ex urbe Chirurgus ordinarius, religata parte, reperit liquidas fœces, & inteſtinum reſectum: Vocantur eximii nominis Medici tres; indicant non periculum ſolum, ſed tanquam certum damnum vitæ, primo conjugi & agnatis, tandem etiam, urgenti declarationem, Patienti, piæ maxime animi præparationis ergò. Præſcribunt autem mollem atque tenuem victum. Patiens animo ſatis firmô exſpectat exitum, Medici, ut conclamata ſpe, inprimis longius habitantes, diſcedunt; tertium, virum etiam alias præſentis animi nomine ſuo tempore notum, D. Keilingium, urget Patiens quæſtione, annon ſibi permitti poſſit, ut gratioribus ſibi cibis *durioribus* uteretur; argumento etiam illo, ſi utique moriendum ſibi ſit, hoc parum fore quod in dubium adduci debeat: conſentit Medicus. Parari ſibi jubet Patiens patinam braſſicæ muriaticæ cum botulo aſſo, &, tanquam famelicus, intemperanter devorat; cum jam ultra quatuor dies valdê parum interquieviſſet, poſt hanc ſaturationem ita refectus & alacris, ut adſtantes etiam mente vacillare ſuſpicarentur, petit ſilentium, quia dormiendi aliquod deſiderium

per-

perſentiſceret: obdormiſcit, & magis magisque profunde quidem, ſed tamen cum libera & æquali reſpiratione, & adeo uſitato ſibi ſomno ſimili, ut etiam antiquo ſuo more ſterteret. Expergefactus, poſt aliquot horas, mirè alacris, religat ipſe locum ſectionis & inſpicit, quantum poteſt accuratius, ut que obſervationis ſuæ certior fieret, vocari etiam Chirurgum jubet, qui e domo huc usque non diſceſſerat. Deprehendit hic quoque, perſpicaci inſpectione atque viſitatione, quod inteſtinum labio vulneris agglutinatum cum eo coaleſcat. Breviter, abſolvitur ſucceſſive hic coalitus cum labiis vulneris ingvinalis, manet inpoſterum inteſtini cavitas aperta, & fecibus per hunc locum exitus, ut patiens poſt octo demum ab eo tempore annos vitam cum morte commutârit.

XIII.

Poſt *cibos* proxima utique eſt ratio POTUS. Conjecit hujus antiquiorem ſimplicitatem, conſvetudo, imò licentia poſteritatis, in varie turbulentos ſucceſſus. Cum enim Veteribus, à quibus aliqua circà medicas intentiones monumenta ad nos pervenerunt, vel ſimplex *aqua*, vel ſimpliciter cum alimentoſis leviter *decocta*, vel *lac*, inprimis *tenue*, vel denique *vinum*, aut *hydromel* ſeu *mulſum*, in uſu eſſent, proceſſit ſive poſterorum, ſive ad minimum aliorum, curioſitas, (ſine dubio e fortuita obſervatione) ad *fermenteſcentes* magis, quam *fermentatos*, potus, e granorum cenſu, nempe vulgo dictas *cerevisias*. Meritò dico *cerevisias*; cum inſignis illa *varietas* horum potuum, quam maxime varie ſeſe habens ad tolerantiam hominum, notisſima ſit: Incommoda quæ hæc potus genera involvunt, ſunt antè omnia, partim manifeſtò *ventriculi* & *primarum viarum* perturbationes, *flatulentæ*, eoque ipſo *tenſivæ*, *contentioſæ*, *ſpaſticæ*, *torminoſæ*: partim *caput* turbantes, *gravantes*, & *obnubilantes*, *ſiccitatem oris*, *ardorem faucium*, *ſitim* ulteriorem, *ardorem* totius corporis, *reſpirationis anguſtias*, inprimis tamen primo loco dictas *flatulentas* illas, *tenſivas* formantes.

XIV. Jam,

XIV.

Jam, cum utique *ciborum* aſſumptio, inprimis magis magisque *ſolidiorum*, etiam ſufficientem *dilutionem* poſtulet; non ſolum pro decente ipſorum reſolutione, ſed etiam expedita diſtributione, imo etiam ſecretionibus & excretionibus debitis recte abſolvendis: non inanis certe eſt conſideratio, quid huic ſcopo commodiſſime omnium adhiberi poſſit, imo debeat? Tanto magis, cum quotidiana propemodum occurrant exempla, quod, de reliquo minimè infirmos, ſed ſatis facilè tolerabilibus laboribus pares, ſolius *potus* minus congruentis moleſtia, ſenſibiliter turbare, atque prægravare valeat. Quod itaque hanc etiam rem concernit, ſunt utique præcipuæ conſiderationis talia potulenta, quæ quidem *fermentationem* cibariam moderatè promovere potiùs, quam retundere poſſint: interim nec intempeſtivè augere, nec etiam alienis illis, inprimis *inebriativis*, aut *narcoticis*, aut *inviſcantibus*, incommodis, perturbare valeant.

XV.

Secundùm has intentiones, ſicut equidem *Aqua*, *dilutioni* eximiè ſatisfacit: adeoque etiam *ſecretiones* & *excretiones*, non ſolum non impedit, ſed etiam, nempè è materiæ nudâ ratione, potiùs promovet: eoque ipſo intuitu adſvetis, aut veriùs forte, *non aliter adſvefactis*, ſatis commode quadrat: ita eſt tamen rationi ſatis conſentaneum, quod omninò etiam aqua, *alimentaribus* particulis etiam aliis jamtum ſenſibiliter imbuta, veluti propius, diſpoſita ſit ad magis acceptabilem nutritioni corporis & quicquid ad illam tendit, paratiorem conditionem.

XVI.

Hoc ipſo intuitn certè primum propemodum locum ſibi vendicat, ipſum *Lac*. Quod, cum & ſolideſcentis nutrimenti, & ſatis ſufficientis diluentis atque potulenti, vices explere poſſit, non ineptè certè propterea tum ab antiquis temporib9 in hunc uſum tractum & adhibitum eſt: tum per ipſa adhuc hodierna tempora, huic eidem fini paſſim adhibetur: inprimis

primis portione ſui ſpiſſiore, *caſeoſo-butyroſa* jam orbatum, *cremore* nempè ſuo, Milch-Raum/ Sahne/ oder Schmandt: quale vulgò abgenommene oder blaue Milch appellant. Sicut etiam de *Tartaris* hodiè dictis, vulgò memorant itinerum deſcriptiones, quod *equino* lacte ſitim reſtingvere ſoleant. Veluti non ſolum de *infantibus*, ſed etiam quorumlibet *viviparorum* animantium pullis notum eſt, quod *Lac* ipſis per teneriorem ætatem non ſolum in *potum*, ſed etiam in ipſum cibum ſufficiat.

XVII.

Habent autem etiam arte facti *potus*, omnino uſus non contemnendos, dummodo partim propria ipſorum bonitas, partim *adſvetudo* individualis, in conſiderationem decentem veniant. *Conſiſtentiam* quod attinet, eſt illa utique laudabilior, quæ *alimentoſum* quidem quiddam in ſe contineat, interim ad hujusmodi effectum ferè benè atque promptè diſpoſitum: nec adeo æquè ad *corruptelas*, vel *viſcoſas*, vel *acres*, vel *putridas*, proclive. Sunt autem hujus generis, *mediæ* inquam conſtitutionis, ſimplicius parati potus *hordeacei, moderatè fermenteſcentes*, vulgo *cereviſiæ* nomine noti. Veteres nudo *decocto* hordei, etiam *crudi*, acquieverunt; quod inprimis in calidioribus regionibus ad *acidulum* ſaporem diſponere utile duxerunt, per *acetum* moderate admixtum, *ptiſanæ* nomine. Poſteriores, & inprimis ſub diverſo cœlo viventes, ut potum hujus generis in copiâ parare, & veriſimiliter, ut à quotidiano reparandi labore ſuperſedere liceret: imò probabiliſſimè forte omnium, qualiscunque etiam gratioris *ſaporis* ergo, inſtituerunt, non ſimpliciter *decoctum* ejusmodi ſpiſſius, ſed *fermentatione* alteratum, *attenuatum*, & *acuatum*, adornare. Quamvis etiam huic rei faviſſe, aut viam ſtraviſſe videri poſſit, incommodi illius correctio, quod à *crudi* hordei nuda decoctione reſultat, *mucilaginoſæ*, ingratioris, & minus ſapidæ, conſiſtentiæ. Ex his autem, quod ſanè mirum, propemodùm oppidatim quadantenus *differentibus* cereviſiis, pro *ſimpliciter potulento* uſu, ſunt ante omnia

meliores illæ, quæ quidem *dilutiores*, adeoquè neque *ventriculo*, neque *capiti* facile moleſtæ, *ſitim* ita ſedare, & chylum bene *diluere* valent: interim illo *fermentationis* gradu gaudent, ut & *lingvam* gratius feriant, & concoctionem, *leniſſima fermenteſcentia*, potius ſuſtentent, atque juvent, quam turbent, exceſſu aut defectu: & ipſa illa placidiſſima *acerbitate*, tanto facilius etiam iterum ad *excretionem*, inprimis *diureticam*, tum etiam *alvinam*, inclinent. Quales conditiones quæcunque cereviſia non poſſidet, ſed vel *fatua* eſt, non tam guſtui, verum ſubtiliſſimo tactui lingvæ, (ſine *acerbitate* illa ſubtili *fremebunda*, quam Galli vocabulo *picquant*, *picqueure*, deſignant, Germanis das ſtumpff/ weich/ ſchaal/ wie Oehl/ ſchmecket/ nicht auf der Zungen Spitze pitzelt i. e. biſſelt/ *morſicat*,) revera neque cuiquam ſapit, nec etiam laudabilis eſt.

XVIII.

Qui verò *potûs*, non veri ſui *finis* ergo, nempe *ſitis*, atque *dilutionis* maximè cauſa, æſtimant, ſed *ſaporis*, imò *inebriativæ* turbulentiæ, (quod illi *exhilarationem* appellant,) nomine affectant & amant, cum illis nobis non eſt ſermo: tantò minùs, cum cereviſiæ, hujusmodi heteroclitis effectibus pares, directis illis *potulentis* uſibus tantò minùs quadrent: & ferè duplices, planè peculiares, circumſtantias involvant, ut vel *labore* atque *corporis agitationibus*, incommoda quæ poſt ſe trahunt, non tam diſcutienda veniant, quam excutienda: vel otio longo, atque *ſomno diuturno*, iterum ſuperandæ: ſed communiter poſteriore hoc caſu, cum diuturnioribus *faſtidiis*, *gravationibus*, *langvoribus*. Tantò magis, cum hujusmodi cereviſiarum apparatus, etiam pro condimento, tàm ſaporis, quam durabilitatis, & *inebriativi* effectus, additamenta requirat, inprimis *lupulum*; à ſimplicis potulentæ utilitatis ſcopo, prorſus in diverſum tendentem.

XIX.

Illud, quod in hoc negotio curioſiorem quadantenùs conſiderationem mereatur, eſt illa primo intuitu veluti præpoſtera

ſtera ſeu inverſa Conſvetudo: dum, *Europæi* ad minimum, calidius clima inhabitantes, *calidioribus potibus*, non ſolum *vinoſis*, ſed etiam *generoſioribus*, gaudent: *Frigidioris* cœli verò ſubditi, *ſpiſſioribus* non ſolum familiarius utuntur, ſed etiam communiter commodius ab illis habent, quam â *vino*: cum utique veroſimilius videatur, *frigidi* cœli moleſtiis, & *ſpisſiori aëri* atque ſangvini, conſultius opponi, & *tenuiores*, & *attenuantes* potus, & viciſſim. Sed præter illud, quod quorumlibet talium climatum incolæ, & numero longe plurimi, & ſanitate atque vivacitate maxime conſpicui, longe conſultiùs utuntur ſimpliciſſimo potu, *aqua*: minime ita abſona eſt etiam reliqua illa *artificialium* potuum, ſub differentibus illis climatibus ratio: ſiquidem *tenues* potus, ſangvinem commovere apti, ſecuriùs uſurpantur ibi, ubi *tranſpirationi*, & reliquæ etiam *liberæ agitationi* ſangvinis, liberior atque conſtantior eſt locus: dum ex adverſo, ibi, ſubi per alterationes aëris aut ipſam ſpiſſitudinem Sanguinis, *commotiones* ejus minus ſecuræ ſunt, etiam incitamenta vel nulla, vel minora, locum habere debent.

XX.

Sicut autem & *cibi ſimpliciores*, & *potus* maxime *temperatiores*, quam maximè conveniunt, atque Naturæ conferunt: Imò etiam ex ipſis cibis, quadantenus potius *firmioris*, quam planè *mollis*, conſiſtentiæ: ita ſubſervire tamen debet, tam illis, quam reliquis illorum ſucceſſibus & effectibus, *motus* ipſe *corporis* proportionatus, & quietis quidem juſtæ alternatio: Interim tamen ſegnis atque deſidis *otii* evitatio.

XXI.

Habet certè non ſimplicem, ſed planè multiplicem uſum, alacritas & agilitas MOTORIA, in tota œconomia humana. Præter illud enim, quod ipſum etiam *animum* magis veluti excitat, & *inertiam* ab illo depellit; reddit etiam ipſum *corpus* magis magisque *habile*: Adjuvat, prætereà, *diſtributionem* facilem & expeditam nutritiorum *humorum*: promo-

vet expeditiorem *circuitum ſangvinis*: facilitat hoc ipſo *ſeceſſiones* ex ipſo, heterogenearum rerum, ſeu *ſecretiones* & *excretiones*: imò verò, *conſumit* etiam ſenſim nimium ſangvinem, & locum ita præbet *recentis* novæ ſubminiſtrationi. Antè omnia, eſt certè nonſolum *utilitas* præcipua, ſed omnino *neceſſitas motus* corporis, eximia, in debita *fluxilitate ſangvinis* conſervanda, ne ille nimia *ſpiſſitudine*, motui quaſi refractarius, ſi non æque juxta vulgares opiniones veras *ſtaſes* & *obſtructiones* ita temere incurrat: tamen plures, & ultra communem ordinem etiam *auctiores, tonicæ transpreſſionis* contentiones efflagitet: quæ partim moleſtias inſolitas inducunt, partim ab inuſitata non magis ſui præſentia quam ſubinde ſenſibili vehementia, multis mortalibus imponunt, ut pro peculiaribus *directis morbis* illos intueantur.

XXII.

Sanè verò, ſicut hæc *ſubordinatio* debita voluntariorum *motuum*, ad largiorem aſſumptionem *ciborum*, maxime vero ad incommoda, corpus paſſim ab his initiis corripientia, plus valet, quam *ars*, & directa ſubſidia, *Medica*; ita meretur ad animum decenter revocari, etiam altera in hoc genere, vera ſatis ac certa, conditio: quod nempe etiam ſæpenumero artis ſubſidia quæcunque, re vera etiam in hoc genere inania ſint & impotentia, niſi cum ipſis *motus voluntarii* conveniens concurſus rectẽ conſpiret, & illis verè ſubſidia atque ſuppetias ferat. Quæ certe res longe plus utilitatis, imo auſim dicere neceſſitatis habet, ut memori mente teneatur; cum nequaquam ita rarò etiam bonis de reliquo *medicamentis* ſucceſſus exoptatus non tam aliunde deſit, quam ex hoc præcipue latere, neglecti *ſubſidii motus neceſſarii, localis, voluntarii*: qui *involuntarium* ſeu ſpontaneum, *vitalem*, tam̃ *circuli* & *attenuationis* ſangvinis, quam *ſecretionis* & *excretionis* humorum, commodius & liberalius ſuccedere faciat.

XXIII.

Quamvis autem defectus hujus *motus*, multum negotii objiciat tum *fœminino* paſſim ſexui, inter otioſiores, aut delica-

tiores: tum inter mares, *literatis ſedentariis*, & aliis qui e vitæ genere agiliore, ſeu laborioſiore, ad indulgentiorem, & ut ipſi interpretantur, tranquilliorem tranſitum faciunt, die ſich zu Ruhe ſetzen/und forthin ihrem Leibe etwas zu gute thun wollen: conferentibus maximè ſymbolum ſuum, tum *victu pleniore* & *intemperantiore* tum animi pathematibus: eſt tamen etiam neceſſarius, prudens atque decens *modus*: Siquidem in hoc etiam ſæpe offenditur, dum præſcripto ejusmodi Patientibus largiore motu, illi menſuram nullam ſervant, ſed *immodice*, *ſubito ſimul & ſemel*, *violentis* agitationibus corporis incumbunt, ſine *anni* & *temporis*, *tempeſtatum*, *plenitutinis* aut *levitatis* corporis, & imprimis *abundantiæ humorum* ulla diſtinctione, & ſecundum hanc habitâ proportionis ratione.

XXIV.

Quæ res plura incommoda ſub ſe complectitur, non levidenſia; Primo enim, contingit non ita rariſſimè, ut ſimul & ſemel, aut nimis etiam diu, *valdè exagitatus* ſangvis, nimium velociter expandatur, *reſtagnationes* importuniores, imò *ſtaſes* ita concipiat: aut ab his incitamentis importunis, ferociores *regurgitationes* verſus regiones certorum emunctoriorum, pertinaciter ſuscipiantur; à quibus omnibus atque ſingulis rebus, *dolores*, *exæſtuationes*, *inflammationes*; *Febres*, imò etiam *eruptiones* ſangvinis incontinentiores, occaſionem ſumunt. Unde utique hæc etiam pars ad bonam *Diætam* pertinens, optimè rationi atque proportioni ſuperſtruenda venit.

XXV.

Minime vero in hac claſſe ſilentio ſimpliciter involvere convenit, peculiaria illa genera *motus* corporis, quæ etiam *debilibus*, & graviter *periclitantibus*, *phthiſicis*, atque *Hecticis*, Vetuſtas quidem in *navigatione*: Inter recentiſſimos autem, inprimis *Sydenham*, in *equitatione*, quin etiam *vectura* ſuccuſſatoria, paſſim deſtinaverunt, imò promiſerunt: confidentiſſimo certè *Sydenhamii* aſſerto, qui *equitationem* tam certo *Phthiſi* ſalutarem eſſe affirmat, quam *Febri Tertianæ* ſit *China Chinæ*. Quod quidem, licet eadem fiducia confirmare non auſimus

ſimus, inſignem tamen eſſe ejus efficaciam, ne luculenta quidem etiam exempla deſunt.

XXVI.

Quietis vicisſitudo, prudenter etiam inſtruenda & in uſum trahenda venit, poſt uſurpatos ipſos quoque Motus. Tum, ne mox, imò immediate *poſt* inſignes Motus, aut *inter* ipſos eosdem, ſegni quieti ſtatim locus concedatur: vel pedibus iter facientium nota obſervatione, qui in medio itineris, otioſè & diutius deſidendo, repentinam quandam inſignem *Fatigationem* ita incurrunt, quæ illis, quod reliquum eſt viæ, tanto moleſtius & laborioſius reddat: aut ad minimum utique, ita ipsos prægravet, ut majore cum animi & corporis contentione, majorem alacritatem iterum conſequi neceſſe habeant. Inprimis autem eſt hujus modi inconveniens regimen admodum familiariter in culpa, ut poſteris diebus, ſic affecti, *contuſorium* illum ſenſum in artubus percipientes, qui etiam exquiſite ſanis, ſaltem non aſſvetis, poſt alacriores atque longiores ambulationes evenit, *fatigationem* hujusmodi, imo veram *ſegnitiem, virium defectui,* atque *deſtitutioni,* imprudentius imputantes tanto magis impoſterum abhorreant ab hujusmodi corporis exercitationum uſibus amplius *repetendis*.

XXVII.

Quemadmodum autem tam motus *repentini* exceſſus, quam quietis diuturna, imo *aſſidua* continuatio, corpori variis modis moleſtiam faceſſunt, ita fit hoc tanto certius in iis, qui contrariæ rationi jam diutius *adſveverunt*; atque hac ratione, quod vulgo dicitur, ab *uno extremo in alterum* temere tranſitum faciunt. Excepto verò repentino illo, minus utique ita commodo, mutationis incommodo ſi quid liberalius atque largius fieri debeat, dignum omnino eſt notatu, quod præſtet plurimum potiꝰ *motui indulgere*, quam *quieti* nimiæ incumbere. Ubi omnino decentem contemplationem meretur circumſtantia illa notiſſima, quod *vegetiore* motu, corpus non ſolum *agilius*, ſed etiam *firmius* reddatur: imò *vires* ipſæ motoriæ, tantum abeſt, ut ita deperdantur atque conſumantur, ut potius, prudente

te motionum alacriorum uſu, acquirantur veluti & augeantur. Quarum rerum univerſarum contrarium re verà evenit à quietis abuſu, nempè & *inhabilitas*, alibi *flaccida*, alibi *rigida*, corporis: *mollities* autem *fibrarum* atque *laxitas: virium* præterea torpor, imo velut univerſalis *enervatio* atque *gravitas* corporis: *ſocordia* verò, *faſtidium*, *ſomnolentia* animi, & varia mala conſilia *otioſis* ſpeculationibus veſtigia legentia: ſicut etiam *motus* corporis tolerabiles, *bonus appetitus*; pigritiam, faſtidium: illos, conſumptio prioris, & inde reparatio recentis, ſangvinis, inſequitur: deſidiam, depravatio utriusque: illos promptiores & expeditiores *ſecretiones* & *excretiones* heterogeneorum; hanc, harum & rerum retardatio atque neglectus.

XXVIII.

Aëris temperamentum, quin multum in regimine Diætetico ſibi depoſcat, nemo facile dubitaverit: ſunt autem præcipuæ ejus conditiones, quibus nocet, (præter ſimplicem *exceſſum* inſignem in quacunque etiam ſic dictarum *primarum qualitatum*,) *frigoris præcipuè* & *humiditatis* incommoda. *Vitam ſtabulari in calido & humido*, notum eſt ſolenne antiquitatis dicterium. Cui tamen præjudicium adferre videtur altera ejusdem ſcholæ adſertio, quod *humidus calor* ſit architectus *putredinis*: hæc vero non magis ſatelles, quam carnifex, ipſius *mortis*. Si tamen poſterius hoc accipiatur, uti vere ab illis ſumptum animadvertitur, de *exceſſu humidi* caloris, facilè meretur excuſationem. *Frigus*, niſi prorſus *intemperans*, directè & ſimpliciter, corpori tam eximiè noxium non eſſe, benè vero *humidum* frigus, luculenta exempla monſtrant. Tanto magis, cum Frigus, (iterum dico, non penitus enorme) faciliorem temperiem admittat, à prudente moderamine *voluntarii motus*: cujus nempè effectus præcipue, *frigoris* effectibus contrarii ſentiuntur. Aſt *humidum* frigus, cum ſimul *partium* robur labefactet, & enervet, tanto pejus utiquè eſt, & potentioris ad nocendum energiæ. Unde etiam ipſo minore ſui gradu, gravius corpus afficit, quam ſiccum, notabilius majore gradu: adeoquè etiam per *æſtatem* coortæ, *frigidæ humidæ*

aeris

aeris intemperies, longè magis turbant corpus, quam *hyemes* ipſæ ſolent.

XXIX.

Præcipuam tamen nocendi energiam in corpus humanum, exſerit *repentina* maxime mutatio, ſeu tranſitus *calidi* corporis in ipſum *frigus*. Ubi cum *calor* ſangvinem *expanſione* afficiat, *refrigerationes* citò ſupervenientes, *regurgitationem* ejus ad intimiora cauſantur: aut ad minimum *contentiones* inter appulſum illum intrinſecum, & externum talem veluti ſtimulum *repreſſorium*: inter quos mutuos conatus ac reniſus, *arctatus* ſangvis, *ſtaſes* & *coagulationes* incurrere poteſt; tanto magis, ſi *coagulatoria* energia *frigoris* actu ad ipſum penetret: partes verò contentioſis illis tenſionibus atquè preſſionibus ſenſibiliores redditæ, dolores ita experiuntur.

XXX.

Quamlibet autem *Adſvetudo* longa, ante omnia verò tempeſtiva, monſtroſas quaſi, certè ſpectabiles, heterocliſes etiam circà hanc rem, producat: ſicut in *Septentrione* noſtro, à mea jam *Curlandiâ*, per *Littuanos* & ultra, etiam pueris notum eſt ſpectaculum, quomodo ruſtici, è publicis balneis, toti æſtuantes ac rubentes, nonſolum æſtate in *profluentes* aquas, ſed ipſa *hyeme* in mediam *nivem*, corpora ſua projiciant & immergant, nonſolum ſinè damno aliquo, ſed, ut ipſi fere laudant, cum inſignis *alacritatis* conſecutione: Conſtat tamen inter omnes mortales, quod actualis refrigeratio corporis, qua inquam hoc ita afficitur, ut ipſe Patiens non tam frigere, quam ſolum ad ſenſum *frigeſcere* ſe percipiat, nunquam ſine ulterioribus ſenſibilioribus pejoribus conſecutionibus decedat, quoties talis intemperies corpori, vel aliunde, vel inprimis ab aliquo *morbo*, *ſenſibiliori*, ſupervenit: inprimis, ſi mutatio ſit *repentina*: & maxime à pariter ſenſibili *calore*.

XXXI.

Minimè verò negandum eſt, quod non parum etiam

ad

ad ſummam harum rerum valeat longa *Conſvetudo*, imò veluti connata. Interim eſt tamen etiam illud propemodum certum, quod, qui *frigori* adſveti ſunt, non tam inſigniter perturbentur, nedum lædantur à *calore*, quam contrà: ſine dubio propterea, quia multo, maxime verò veluti perenni, frigidiori aëri adſveti, etiam propemodum (non quidem à *frigoris* quacunque efficacia, ſed potius vera atque juſta naturæ, corpus ſuum rectè munientis, *alacritate* ac energia conſtantiore,) *firmiora* habent corpora, & *animi* etiam mores, ad *tolerantiam* magis formatos: dum à *caloris*, non tam exceſſu, quam *prædominio*, corpus æquè ac animus, vel *enervatur* magis; vel *faſtidio* oneratur hic, illud tenuius atque minus evadit: utrumque verò, *phyſicè* & *moraliter*, *ſenſibilius* redditur.

XXXII.

Habet autem hæc conſideratio præcipuum locum, tum in *habitationibus*, tum etiam alia multiplici obverſatione; dum vulgo quoquè ſatis notum eſt, nonſolum *ventis* in genere, moderatis, expoſitas atquè pervias habitationes, *ſalubriores* eſſe; ſed in ſpecie quoquè *humido* multo vapori ac halitui obnoxias, *inſalubres*. Quo nomine itaquè damnantur habitationes ad loca *paluſtria*, aut undecunquè tandem inſigniter *humeſcentia*. Sicut in *tenerioribus*, *ſenſibilioribus*, aut inſigniter *valetudinariis*, ſolertius animum advertentibus, obſervare licebit, quod habitationes in *infima* ædium contignatione, inprimis autem ubi fundus ſubterraneus admodum *humidus* ſubeſt, ordinariè peſſimè ferant: ſenſibiliter autem melius habere notentur, quando in *altioribus*, liberiori aëri patentibus, conclavibus, ſtationem ſuam collocant. Adeò certe, ut hæc circumſtantia, ſi modo correctio locum inveniat in talium hominum *Diæta* ordinanda revera non poſtremum locum ſibi vendicet, aut leve momentum ſub ſe complectatur: adeoquè omni modo in hujusmodi conſultatione in conſiderationem trahi debeat. Cæterum autem vitari utique debent, quantum usquam fieri poteſt, tum

omnis inuſitata, tum *repentina* ſrigoris & caloris, inprimis autem humiditatis, *mutatio* : nempe *ſiccioris* aëris in *humidiorem*, niſi quidem *ventus* liberius concurrens, ut in marinis profectionibus, aliquod temperamentum adſerat.

XXXIII.

Neque verò ſilentio involvenda venit, res, jam inde ab antiquis temporibus, & ab ipſo maxime *Hippocrate* notata & indicata, de *ſalutari mutatione aëris*, ex integro aliquo *diſtrictu*, in alium transeundo. Quantumlibet enim in hujusmodi cœpto non poſtremum locum ſibi vendicet ipſa *itineris* ratio, ſeu *motûs corporis* per itinera, energia: ſimulque *animi* major libertas & exhilaratio, quæ in ejusmodi *morbis*, quibus hoc præſidium quàm maxime deſtinatur, *chronicis*, utiquæ non ultimæ eſt conſiderationis: Non eſt tamen ullum dubium, quin deterioris *aëris*, ſi quis Patiens cum tali, præter reliquum ſuum morbum, colluctatur, permutatio cum meliore, revera etiam haud parum utilitatis patienti fœnerari poſſit.

XXXIV.

De *aëre*, *alienis* peculiaribus halitibus alterato, minus eſt dubii, quomodo vel ille nocere poſſit, vel mutatio ejus utilis, imò aliquando neceſſaria exiſtere. Illud autem omninò tantò magis, quando Patientes vel in genere, jamjam ſunt *valetudinarii*: vel ſpecialiſſimè in talibus locis malè habent, quæ illis aëris inquinamentis liberius expoſita ſint. Quo nempè loco mentionem injicere licet ejusmodi locorum, in quibus *carbones foſſiles* uſurpari ſolent, & aërem halitibus ſuis largiùs imbuere. De quibus, licet vulgo timeatur, quod *pectori* multum periculi minentur: non tamen obſervatur æque experientia huic ſpeculationi ſuffragari : dum inprimis homines, qui velut inter medios hujusmodi vapores verſantur, operarii varii cum ſuo famulitio, nihil inde effatu digni incommodi, nedum damni, paſſim incurrere obſervantur : illud autem minimè dubitare ſinit eadem experientia, quod illis,

qui-

quibus jam violati ſunt *pulmones*, hujusmodi vapores, ſenſibiles exacerbationes incutere valeant, adeoque longè ſecurius ſit, illas evitare aut mutare, atque adeo in puriorem aerem commigrare, aut ſecùs periculum experiri.

XXXV.

SOMNI & VIGILIARUM tempeſtivæ alternationes, quantum negotio ſanitatis conferant, nemo puto facilè ignoraverit. Interim, ſicuti tempeſtivus atque temperatus *ſomnus*, non corpus ſolùm, ſeu *vires*, egregie refocillat, ſed & *animum* alacriorem, poſt intentas cogitationes, reddit: ita nihilo tamen etiam minùs notum eſt, quod *nimium ſomno* indulgere, ut *animum* ante omnia *torpidum* atque *ſocordem* reddat, ita *corpus* etiam enervet, *laxum* atque *grave* veluti efficiat: adeò ut inde etiam *ſubtumidus* aſpectus, & non ſincerè ſana, *turgida* magis, quam ἔυσαρκος, nedum pinguis, corporis habitus discraſia inde reſultet: Sicut etiam *neglectus excretionum* debitarum, *nimio ſomno* familiariſſimè veſtigia legens, è ſuo quoque latere ſanitati nihil niſi incommoda adfert. Unde quidem debitum *moderamen* atquè proportionem inter vigilias atquè ſomnum, obſervare, multis modis utiliſſimum eſt. Sufficiunt autem 7. ad 8. horæ, *adultis*: minorennibus autem non æquè, ſed *plures* his concedendæ, inprimis pro indolis varietate, & judicioſa æſtimatione tolerantiæ.

XXXVI.

Nec etiam æquè abſolutè valet communis illa regula, de *vigiliis matutinis*, & Germanorum illud: Morgenſtund hat Gold im Mund. Cum enim omnibus modis veriſimilius ſit, quod hæc ordinatio initium ſuum ſumſerit potius à *civili* circumſtantia, minoris perturbationis per ſtrepitum diſcurſantium, & converſationis civilis, quàm â phyſicâ quacunquè vera corporis ratione: quandoquidem re vera præmaturè à ſomno exitatus homo, ordinarie *torpidior* eſt, atquè *faſtidioſior*: non eſt certè ulla verior menſura ſomni, niſi quando homo legitimè judicari poteſt *edormiviſſe*: unde

etiam non tam æquè valde tempeſtiva *poſt cœnam* ſomnum capeſſendi, & deinde valde *manè* ſurgendi ratio, abſolutam quamcunquè prærogativam meretur.

XXXVII.

Interim fundamentum hujus etiam rei, non poſtremum, ſitum utiquè eſt uno loco in *Conſvetudine*: altero, in reliqua ipſius *indolis* alacritate atquè dexteritate: de quâ certe, poſt ſupremum tamen fundamentum, Divinam Benedictionem, eximiè valet effatum Pſalmi: *Fruſtra eſſe ſummo mane ſurgere*; ſicut etiam in *tardum ſedendo* tempus proſequi: cum, quibus placitum eſt, Deus, (etiam per ipſam bonam indolem & ingenium capax,) largiatur, quod juvet, (licet non *dormiendo*,) tamen *dormientibus*. Unde nulla certior in hoc genere menſura eſt, niſi, *à priori*, evitatio *nimii torporis* potius, quam *ſoporis*: à poſteriori verò, obſervatio atquè proſecutio euphoriæ: ſiquidem multi dantur ejusmodi homines, quibus expeditius eſt, diutius *poſt cœnam vigilare*, & conticeſcente ſtrepitu diurno, adhuc aliquid perficere, matutinum autem maxime ſomnum & profundiſſimum experiri, & gratiſſimum: dum alii diverſo modo affecti, etiam in hoc genere ſuo mori melius relinquuntur.

XXXVIII.

Pomeridianus etiam ſomnus, paſſim in quæſtionem venit: ſed profectò abſurdum eſt etiam in hoc genere *unam* firmam regulam & præceptum, omnibus præſcribere: Cum enim nonſolum temperamenta & *habitus corporis*, tantò magis autem *animi*, utique varient; ſed etiam *adſvetudines* plurimum profectò, nonſolum poſſint, ſed etiam jure ſuo ſibi vendicent: Non poteſt utiquè tota hæc res tam arctis cancellis includi, & ſimpliciter uno eodemquè ambitu comprehendi. Securiſſima omnium via eſt, obſervatio *euphoriæ*: Omnino tamen, evitatio voluntariæ & quaſi frivolæ *adſvetudinis*, ſi nihil ſvadere videatur, nedum urgere. Antè omnia verò, his, qui indole ſunt alacriore, frivola adſvetudo *diurni* ſomni, minus convenit, inprimis ſi neque *fatigatio* corporea,

nec

nec *oppletio* cibaria, aliquid poſtulare videatur: qualia tamen, uti non quotidiana ſunt, ita meritò cavendum eſt, ne mox ab una tali, quantumcunque juſtiori, occaſione, tranſitus deinde ſuſcipiatur ad quotidianas talium cœptorum *proſecutiones*, ad quas videlicet faciliime proclivem ſeſe oſtendet natura, ſi ipſi temere mos geratur. Unde hic etiam *metiri ſe quemquè ſuo modulo ac pede verum eſt.*

XXXIX.

Ex animi pathematibus, graviſſima in corpus, & præſentiſſime, redundare incommoda, perturbationes, imò damna ſanitatis atquè vitalis energiæ, vix quiſquam eſt qui ignoret. Cum autem vulgaris enumeratio horum, non tam ſatis exquiſitè exhaurire videatur univerſam horum familiam, ſed, minùs exáctè, ſolis illis enormibus, & ab omnibus quidem hominibus accuſatis, apud omnes tamen propemodum uſitatis, inſiſtere; *Iracundiæ*, *terrori*, *timori*, *mærori*, *anxiæ curæ* & *ſolicitudini*, quin tandem deniquè *nauſeæ* & *faſtidio*; *deſiderio* anxio & indeſinenti: Videtur e re ipſius veritatis fore, ſi non tam ſolum hæc notiora, dignitati ſuæ relinquantur, imò quam maximè aſſerantur: verum etiam alia quædam, minus vulgo directe, & velut ex ipſo primo aſpectu, obſervata & agnita, interim magnæ in hoc genere efficaciæ, vera talia *animi pathemata*, malè fundatis *opinionibus & æſtimationibus* ſuperſtructa, multas, aſſiduas, miras, turbas corporis œconomiæ objicientia, etiam condignè notentur.

XL.

De vulgaribus certè illis notior propemodum eſt res, quam ut illi prolixè illuſtrandæ operam dare neceſſe videatur, Quis enim non vel ſtatim commeminit, vel præſentiſſimis experimentis percipit, quod utiquè *iracundia*, atquè *terror*, ipſis illis *momentis*, quibus in animum admittuntur, etiam *primarium* generaliſſimum actum *vitalem*, *cordis motum*, circuli ſangvinis rectorem, certiſſime turbent, & incommode agitent: ſimul vero etiam *tonicos* corporis motus

 ſenſibi-

ſenſibiliſſimè percellant, ut mediantibus etiam illis, aditus ſangvinis in partes corporis diverſimodè reprimatur, adeoquè ;duplici hujusmodi perverſione, œconomiæ *corporis* erroneæ commotiones incutiantur. Ubi inprimis alibi aſſiduè adhærentes, alibi trepidè recurrentes, ut animi, ita ipſius etiam corporis, tales *tumultus*, non modo *multa*, ſed aliquando etiam *gravia*, inprimis autem magis magisquè *prompta* atquè *repentina*, objiciunt *vitalium motuum* ſcandala: in *pulſus* negotio, ad *ſyncopticas aſphyxias* usquè: in *toni* actu, a *tremoribus* trepidis, imò *impotentia* voluntariorum motuum timidiſſima, ad *convulſivas* usquè vehementiſſimas contentiones.

XLI.

Puto autem poſſe nos excuſari à diffuſiore harum rerum accuſatione, adeoquè neceſſariâ etiam dehortatione, ab earundem temerario abuſu. Majori vero ſine dubio jure mentionem faciemus *duorum* tanquam *compoſitorum* de claſſe hac, pathematum, *Inſvetudinis* & *Adſvetudinis*. Non licet in verbis argutari; intelligemur ſtatim melius, ſi *Inſvetudinem*, *mollitiei* nomine declaraverimus. Certe quantum damni *mollities*, i. e. inſvetudo ad *activitates*, tam *vitales*, quam *animales* ſeu *voluntarias*, alacriter ſuſcipiendas, & tam corporis *agilitatem*, quam animi *activitatem* ita exercendas, imo habilitandas, quantum, inquam, hæc paſſim detrimenti, confuſionis, perturbationis, objiciat, non tam directe corpori, quam *regimini*, *actuationi* & *adminiſtrationi* ejusdem, vix quenquam poteſt fallere.

XLII.

Quod autem hujusmodi *mollitiem* magna ex parte ipſi maximè *animo* imputemus, cum tamen ſubinde etiam ſine *animi* ſenſibili præſcitu, alterationes hujusmodi, ab inſvetudine evenire videantur; v: g: à *cibo duriore*, aut aliàs *inſolito*, etiam cum qualicunquè appetitu adſumpto, qui tamen deinde plurimum incommodorum atquè turbarum circà ventriculum & primas vias, concitare obſervatur: Eſt omnino

nino harum rerum præcipuum ſundamentum in eo poſitum, quod non ſolum etiam tales *tolerandi* difficultates, communiſſimè *à poſteriori averſionem nauſeoſam* poſt ſe trahant; quæ, etiam antequam ullus contactus verè corporeus, cum partibus verius ita onerandis obtingat, è nudo *adſpectu*, imò è multa *mentione* aut *recordatione*, mox denuò ſeſe exſerit: ſed etiam, *à priori* frivolæ tales *averſiones* æquè, ac alibi alieniſſimarum rerum etiam *appetitus*, paſſim excitari obſerventur a nuda falſa *æſtimatione* ipſius matris, qua hujusmodi pravæ *averſiones*, aut *concupiscentiæ*, & eo ipſo *tolerantia* alieniorum, aut *impatientia* etiam tolerabilium, *animo* certe infantis, tanquam ficta atquè vana res, nec usquam *phyſice* ſubſiſtens, ita imprimitur & conciliatur.

XLIII.

Cœterum, in multis etiam adhuc aliis hujusmodi variæ *impatientiæ* objectis, de rerum *non-naturalium* cenſu, fere tanto luculentius elucеſcit *animi* aberrantis concurſus imò culpa; nempe vana, *impatiens*, aut *timida*, *æſtimatio*, v: g: *frigoris* aut *caloris*: *ſaporum*, *acidi*, *auſteri*, *acerbi*, & inprimis *amari*: *motuum corporis* paulo laborioſiorum, & *fictæ* inde ingentis *fatigationis*, *laſſitudinis*, imo *virium* defectus: *torporis* atquè *ſomnolentiæ*, *vigilandi*, & *evigilandi*, impatientiſſimæ averſionis. Quin, etiam paſſim obſervanda, illa ſuperſtitioſa *meticuloſitas*, tam circa *quantitatem*, quam *qualitatem* variarum alimentoſarum rerum, adeoquè ingens, imo unica propemodum, *fiducia*, in perpetuis *medicationibus* præſervatoriis. Qualia inquam, omnia atque ſingula, quantum innitantur *moralibus animorum* ipſorum, præoccupationibus atque perverſionibus, pasſim videre eſt in exemplis intempeſtivæ *indulgentiæ*, qua junior ætas enervatur. Ubi magnus exemplorum numerus ſatis demonſtrat, quod, ſi hujusmodi molliculi, poſt hac in tales temporum & locorum viciſſitudines devolvantur, in quibus affectatis illorum querimoniis locus non detur, quod tunc affatim, victo per neceſſitatem *molli* animi niſu, poſſint, & ſatis citò diſcant ac adſveſcant, tolerare, quæ antè

tè hac non tam *animi*, quam totius corporis *vitio*, *defectu* & *imbecillitate*, minimè *potuiſſe*, videri volebant, imò ſolebant.

XLIV.

Quantum usquam fieri poteſt, vitanda meritò eſt hujusmodi *mollitiei*, ſeu *inſvetudinis*, introductio; dum non ſolùm ipſum *animum* pervertit, *meticuloſum*, *lubricum*, ſibi & aliis *diffidentem*, & in affectata *commoditate*, ſibi aliisque incommodum & moleſtum, efficit, ac efformat: ſed etiam ipſum *corpus*, *laxum*, *fluxum*, *inſtabile*, & *inhabile* reddit. Imo verò, ubi etiam jam inauſpicatò præſtò eſt, non niſi cum omni prudentia ipſi etiam indulgendum venit, ita, ut quantum usquam fieri poteſt, plus ipſi detrahatur, quam ultrà concedatur.

XLV.

Alterum merito ad *æſtimatorias patheticas phantaſias*, tam *cogitabundas* quam *appetitivas*, aut *nauſeabundas*, referendum hujus claſſis ſcandalum, verſatur circa *Adſvetudines*: ita, ut omnino etiam illarum rationem eximiam habere, paſſim neceſſe ſit. Quæ res maximè locum habet, in præcavendo repentino tranſitu abuno veluti extremo ad alterum, tum etiam in ipſa tolerantia diverſarum rerum, aliàs minus ordinariè uſitatarum, ſeu uſu familiarium redditarum; quales proinde, ſub hac conditione exiſtentes, ſecundum habitum illarum *abſolutum* ſeu ſimplicem, judicare velle, abſonum utique fuerit. Quorſum nempe tum repetenda ſunt ea, quæ ſuprà de *victu duriore* jam monuimus; tum quæ etiam de *frigoris*, majore aut minore patientia, tum etiam *fatigationis* à voluntariis motibus, diverſitate, ibidem indicavimus. Hoc autem omni modo notari meretur, & in harum rerum, veluti *criterium practicum* adſumi, quod corpus humanum, in tota ſua œconomia, *fatigationibus*, non prorſus *præcipitibus*, ac *immoderatis*, non ſolum ſatis facilè *adſveſcat*, ſed illas etiam ſatis commodè *toleret*: *Luxurioſis* autem ataxiis, qualitercunque adſvetum, certiùs inde & citiùs, pluribus aliis incommodis ſuccumbat, & inprimis quaſi præmaturè *enervetur*: ita ut hic maxime valeat vulgo uſitatum illud dicterium; Es finde ſich im Alter wie-

der/

der/ was man in der Jugend dem Leibe zu viel gethan. Quod re vera non niſi perperam & falsò, vulgò dici etiam conſvevit de *laboribus* per juventutem toleratis: cum non valeat verius, niſi de *mollitie*, imò verò *luxuria* per juventutem perperam corpori impoſita: dum *laboribus*, niſi corpus planè *frangentibus*, illud potiùs inde à juventute verè duretur, ſi modo in ipſam etiam usque ſeriorem ætatem, proportionatè & ad tolerantiam, *continuètur* potius, quam intempeſtiva inſolita *otioſa* inertia permutetur, inprimis autem cum conjuncta *plenâ victus* abundantiâ, aut *iracundiæ*, vel etiam *mœroris*, *ſolicitudinis*, & *curarum anxiarum*, perturbationibus.

XLVI.

Cœterum, habent utiquè etiam illa veluti craſſiora *animi pathemata*, multam atquè magnam vim, ſanitatem concutiendi; unde regimine etiam ipſorum prudente opus omninò eſſe, nemo non meminerit. Ubi tamen inprimis *iracundia*, *terror* atquè *timor*, multarum atquè variarum turbarum authores promptiſſimè ſientes, tanto magis in meliorem ordinem redigi poſtulant. Quæ res præcipuum locum habet in ipſa mox *infantum* educatione ut à *terrore* & promiſcuo *timore*, *nauſea* etiam, & *malacia* delicata aut luxurioſa, quantum unquam fieri poteſt, alieniores reddantur: ſiquidem hæc morum ipſorum formatio, multiplicem certè uſum imposterum aſſequitur, tam in corporis œconomia, quam animi compoſitione.

XLVII.

Ultimo loco veniunt conſideranda *Excernenda*; hæc, uti duorum ſunt generum, *ordinaria*, & *extraordinaria*; ita habent omninò etiam *ordinaria* maxime primum locum, ut nempè in ipſo quoquè adhuc *ſano ſtatu*, corpus ab *alienis*, imò vel ipſis *ſuperfluis* ac *emeritis*, ſatis maturè repurgetur. Sunt hæc talia *Excernenda*, ante omnia *alvinæ feces*, de ciborum furfuribus, & craſſis portionibus; deinde *Urina*, ſalinarum maxime portionum & ſalino-ſulphurearum, expurgationi tribuenda, Deniquè *halituoſa* etiam effluvia.

bus partim tenuis *humiditas* ſeroſa, partim valdè activæ & agiles, adeoquè ad *divaporationem* maxime habiles, *ſalino ſulphureæ fermenteſcentes & orgaſticæ* portiones, in auras expelluntur. Ubi prima craſſisſima *excrementitia* ſubſtantia, *fecum* alvinarum, ſi ultra tempus conveniens detinetur, pro reliqua individui *ſenſibilitate* variante, variis etiam incommodis occaſionem præbet. Ad minimum, & ferè familiariſſimè, trahit poſt ſeſe retentio talis ultra tempus conveniens, partim fecum ipſarum inſolitam *ſiccescentiam*, & indurationem; deinde etiam *motus excretorii torporem* & ſegnitiem: porrò, quando deinde quaſi per vim inſtitui debet eliſio, faceſſit negotium tum extremitati *inteſtini recti*, ut ſœpe etiam *ſangvinis* expreſſio, ita una inducatur: & ipſo aliquando fortiſſimo niſu, alias inſuper individuales malas diſpoſitiones excitat, & velut in actum deducit: (quod non ſolum de *hernioſis*, quin etiam *hæmoptyicis* aliquando valet, ſed etiam de ipſis *gravidis*, quibus talem conſtitutionem aliquando ad abortum veluti primam occaſionem præbere, non inſolitum eſt,)

XLVIII.

Præbetur autem huic etiam rei occaſio, *ſegnitiei* inquam, imò *occluſioni* debiti ſucceſſus alvini, Primò, & ſimpliciſſima propemodum ratione, per ingentem *deſidiam*; unde familiare eſt, ut ſub profectionibus longinquioribus, veredis curſoriis ſusceptis, ubi per 3. 4. dies & noctes curſus, non niſi per intervalla horæ ſpatiis iuterpoſitis, tanquam per oblivionem, ſub commoditatis etiam defectu, alvus detineatur: quin etiam *ſedentario* ſegni otio addictis, aliquando e ſimplici *neglectu*, & levium alvi monitorum contemptu, illa deinde magis magisquè ſtipatur atquè reſtitat. Deinde fovet plurimum hanc alvi intemperiem, *potus* nimia *paucitas*; inprimis ſub *ſolidiorum* ciborum largiore uſu, & antè omnia *ſiccescentium*, & humiditatem promptius imbibentium: qua de re valet dicterium illud *Avicennæ*, juxtà vulgarem verſionem, *omnis oppletio mala, panis autem peſſima.*

(quam

(quam vis peritior aliquis Arabiſmi, errorem interpretis hic accuſet, & locum illum non de *oppletione*, ſed de *inappetentia* loqui, aſſerat.) Ut nihil dicamus de eduliis etiam actualis *adſtrictoriæ* efficatiæ compotibus, *pyris* ſiccis, *caſtaneis* crudis &c: Maximè verò omnium vitanda venit *voluntaria*, & ſœpè quaſi coacta & contendens, alvi admonentis *repreſſio*; ut pote quæ pertinaces, non tam ſiccitates, quam *ſtricturas* alvi, poſt ſe trahere poteſt: imo aliquando altiores *ſpaſmos colicos* exitare: præſentiſſimè omnium in ſubjectis quæ *flatulentiæ* etiam familiariter obnoxia ſunt.

XLIX.

Urinæ defectus, non adeo ordinariè fere, & familiariter occurrunt, ad minimum ita eminenter, ut eximiè ſenſus feriant, aut præſentiora incommoda objiciant. Qui tamen vel aliis largioribus potibus, inprimis aquoſis, vel ipſi ſimplici aquæ, cum *Thee* aut *Caffe*, & valdè largis inprimis, potationibus addicti, tamen plane nihil *proportionatam* Urinæ miſſionem experiuntur, illi habent omnino, quod conſiderent, ne ſenſim majora incommoda ipſis ingruant. Quid quod etiam *conſiſtentia* Urinæ nimio *tenuior*, aut perpetuò *crudior*, intimiorum ſecretionum ataxias prodat, adeoquè vigilantiam, tam pro ordinanda *Diæta*, quam altiore ſcrutinio latentium cauſarum, commendet.

L.

Sudoris regimen conveniens, poſtulat etiam aliquam attentionem; dum fere vulgo, ſub quantalibet etiam reliqua *euphoria*, jam per *impatientiam*, jam per alias intempeſtivas *ſolicitudines*, *ſudationes* promptæ, aut planæ interdum *ſpontaneæ*, ſub opinione *debilitatis*, jam antecedentis, jam ſubſequentis, metuuntur, atque præjudicio arguuntur: aut ad minimum peculiaris *moleſtiæ* nomine, cohibendi potiùs, atque *ſupprimendi* reputantur: quod tamen nunquam ſatis commodè, facillimè verò quam maxime incommodè cedit. Habent autem ante omnia ſub hac conſideratione, peculiarem planè locum, *ſudores anniverſarii*, alterutro, inprimis *autumnali*,

tumnali, aut utroque etiam, *æquinoctio* concurſantes: non *promiſcui* æque, ſed, planè peculiari ratione, *matutino* tempori, poſt digeſtionem atque diſtributionem abſolutam, (adeoque juſtiore tempore excretionis quam vocant tertiæ coctionis,) ſeſe exſerentes, ſpontaneo proventu. In his certè occurrit tanquam ſpecimen aliquod perverſi judicii hominum; dum familiariter hos ſudores metuunt imò averſantur; dum potiùs, hi quidem *rectè* atque *commodè* ſuccedentes, nihil usquam periculi corpori machinantur: ſi verò potiùs *impediantur*, aut ipſis reſiſtatur, inprimis præmaturiùs, antequam ſeſe exonerandi occaſionem aſſecuti ſint, tunc maximè Patientibus impendent alia, & maximè omnium quidem *arthritodea* incommoda. Unde præſtat hujusmodi ſudoribus in tantum indulgere, ut quidem à *poſitivâ promotione*, ſeu quoquo modo majore *incitatione*, temperetur; Interim per *medicamenta* quidem minimè omnium, imò ne quidem per *refrigerationes* qualescunque, aut præmaturam lecti omiſſionem, etiam inhibeantur. Ita ſenſim ſpontè *imminuti*, tandem planè ceſſant, manifeſtiorem *alacritatem* corpori relinquentes, minimè verò ulla alia ulteriora incommoda. Quarum omnium rerum contrarium evenit, quando *intempeſtivè* reprimuntur.

LI.

Quamlibet autem etiam in *occaſionibus* ſudandi, modum ſervare quam maximè conveniat; venit tamen hic inprimis in conſiderationem, tum reliqui *habitus* corporis, tum *adſuetudinis*, atque *tolerantiæ*, ſudationis diverſitas: Ubi multi *graciliores* non ſolum *promptiſſimè* æquè ac *largiſſimè*, ſudant: Verum etiam nulla inde incommoda perſentiſcunt: dum ex adverſo, plerique *habitiores*, vel parcius ſudant, vel ſudationem præter modum moleſtè ferunt, impatientiâ ad minimum & faſtidio inſigni. Cœterum autem, *reparatur* omninò facilius jactura humiditatis, quæ per ſudationem amittitur; (niſi quidem prorſus enormi commotione excedens, alia damna & colliquationes introducat:) ſolis *potulentis* humoribus: &

tole-

toleratur proinde etiam faciliùs, etiam diutiùs, non *nimis impetuoſe*, durans, vel etiam ſæpius *repetita*, dummodo *potus* ſubſidium rectè adhibeatur.

LII.

Aliæ evacuationes *extraordinariæ* ut in viris *hæmorrhoidales*, in fœminis autem, per periodum certam ætatis, *menſtruæ*, ſervari utique debent in legitimis ſuis ſucceſſibus: *Fœminina* quidem, quamdiu infantem neque *geſtant*, neque *nutriunt*, etiam abſolutè: *maſculina* illa vero, poſtquam diutiùs *adſvevit*, aut diu *molita*, tandem erupit, *toleranda*. Utique eſt *ſub conditione*: nempe *Primo*, Quando tranquilliſſimè *compenſari* aliis evacuationum modis non poteſt: *Secundo*, quando *pericula*, nudam ejus *cohibitionem* inſectantia, nequè ſecurè præoccupari poſſunt, neque ubi in actum deducta ſunt, ſub *certitudine* aliqua *percurari* & in integrum reſtitui: de quibus utrisque rebus quid ſperandum ſit, nemo utique intelligit, niſi *periti practici*, peculiariter inquam, hujus negotii indolem, & *artis* circa illud *poteſtatem* edocti.

LIII.

Quid, quod etiam aliarum, quaſi negligentiùs *adſvetarum*, *ſangvinis evacuationum*, ingens ad conſervandam ſanitatem, & avertendas impoſterum hinc pullulantes periclitationes morbidas, haberi debeat ratio. Ubi numeroſisſima certè occurrunt exempla, adoleſcentum atque juvenum, qui per æſtivos menſes non *frequentisſimis* ſolum atque *promptiſſimis*, ſed etiam *largiſſimis*, *narium hæmorrhagiis*, *diu* obnoxii; quamdiu hæc ita liberè imo verò liberaliter, revertuntur, atque ſuccedunt, nullum incommodum, præter moleſtiam nudam, inde experiuntur. *Ceſſantibus* autem his, aut planè vi aliqua *cohibitis*, *dolores* & perturbationes *capitis*, *Vertigines*, *Odontalgias*, *Anginas*, *Gravedines*, jam *aridas*, jam *acres*, jam *contumaces* atque *diuturnas*, imo vel *habituales*, incurrunt: aut *Arthritodea* varia incommoda.

LIV.

Illud unum adhuc adjicimus, quod illi, qui etiam *ar-*

bitrariis evacuationibus Sangvinis per V. S. aſſveverunt, cavere debeant, ne iisdem *temerè* renuncient: & quidem non ſolùm *media* adhuc, ſed ne quidem ipſa *provectiore* ætate: adeò, ut neque *ſeptuageſimus* annus certum limitem hic conſtanter conſtituere poſſit, ſi reliquus corporis qualiscunque *vigor*, imo vel ſolum *tolerantia* probabilis, adhuc præſtò ſit: Cum certisſimum alias ſit, quod non ſolum aliæ frequentiores, imò magis magisque etiam asſiduæ, moleſtiæ, ſed ſenſim etiam, imò variis modis, *periculoſa* conſectaria, certò hinc ingruant. Unde tales Patientes poſt hac non ſolum perpetuis *valetudinis* ſuæ incommodis, ſed inſuper etiam pro *conſiliis* & *auxiliis*, merè *palliativis*, & magis magisque etiam ad hunc ſcopum *irritis*, perpetuæ *contribuendi* necesſitati, obnoxii evadunt. Quod iterum iterumque ſerio commendamus, non tumultuariæ, ſed multis modis circumſpectæ, & ſolertisſimæ obſervationi, experientiæ invigilanti. Quod quidem etiam de *Cucurbitularum ſcarificatarum*, *Fonticulorum*, imo diutisſime apertorum etiam *fortuitorum ulcerum*, prudente tractatione in ordine ad nudam *abolitionem*, intellectum volumus.

LV.

Sicut itaque, per dicta, *Diæta*, inprimis omnium rerum *non-naturalium* maximè verò *ſimpliciorum* & quaſi abſolutè *neceſſariarum*, modum juſtum atque moderationem involvit; inprimis autem *Aſſumendorum*, proxime *motuum* alacriorum, dehinc *Animi Pathematum* & ultimo *Excretionum*, & harum maximè intuitu, *Frigoris* immoderatioris: Ita abſolvit eandem plenius, ſervanda æſtimatio, ut, quæcunque *emollire* poſſunt corpus aut animum, aut *ordinem* agendorum repentè *intervertere*, aut præpoſterè evertere, evitentur: Potius autem parſimoniæ atque ſimplicitati in *Adſumendis*: *tolerantiæ* verò & activitati in *agendis*, corpus & animus adſveſiant. Sicuti certe ita *Conſvetudo* illa minùs convenientium rerum, quæ tamen denique, vel ex improviſo fatiſcit, non magni facienda, licet neque repentino pavore timenda ſit: Talium

lium autem rerum, quæ *firmare* potiùs corpus, & animum ſtabilire poſſunt, *Adſvetudo*, omninò ut laudabilis haberi, imò moderatè atque ordinatè quæri, ac illi opera dari poteſt.

LVI.

Hæc de *univerſaliore Diæta*, ad inſtituti noſtri rationem dicta, ſufficere poſſunt; dum de *ſingularibus* ejusdem proportionibus, ad *peculiares* corporis alias diſpoſitiones, non ſolum *extraordinarias*, ſed etiam planè *morbidas*, ſingulatim verba facere, temporis noſtri ratio non permittit. Si tamen etiam hæc ipſa à nobis ita tradita, decenter applicentur, ad quaslibet *ſpeciales* occaſiones; nempe, ut non ſolùm *ſimplicitas* in qualitate, & *moderatio* in quantitate, ſed & inprimis *tolerantia*, tàm ab æſtimatione *à priori*, quam à ſenſu & experimento *à poſteriori*, pro regula aſſumatur atque retineatur, nullum profectò usquam remanebit dubium, quin ex hac etiam *generaliore* commentatione, utiliſſima *applicatio* ad ſpecies fieri poſſit.

LVII.

Supereſt autem illud unicum, omni utique prudente conſideratione atque æſtimatione dignisſimum, quod bona *Diæta* Medicis quidem ſubſidiis, accenſeri ſeu *ſubordinari* atque in ſubſidium ſubrogari, paſſim debeat; Imò etiam in multis, neque quidem poſtremæ aut levisſimæ periclitationis, etiam dubiis ſanitatis inclinationibus, (ut de actualibus *morbis* nihil dicamus,) ita attemperari, ut etiam *ſine artis ope*, œconomia corporis in juſtum ſuum ordinem ita reſtituatur: viciſſim autem enormia, cumprimis autem repentina, *Diætæ vitia*, non ſolum in corpore ſano tantas læſiones producere poſſint, ut *medicamenta*, illas vix, aut tardisſimè, revocare valeant: ſed in ipſis etiam morbis, tot atque tantas paſſim turbas edere, quas etiam *nulla ars* reparare poſſit. Nedum, quod inprimis malæ *adſvetudines* Diæteticæ, ejus utique ſint indolis, ut etiam inſolitum nulla *arte* compenſari valeant. Quod ipſum, cum ita omnino ſe habeat, facilè inde liquere poteſt, quantæ dignitatis ſit juſta conſideratio DIÆTAE, & quam pru-

prudenter tàm *præſervatorio* ſcopo, prudente conſilio, paſſim Patientibus commendanda: quàm in ipſis *curationibus*, etiam ad morbi, imò Naturæ, genium, utiliſſimè attemperanda: ut ita veritas eluceſcat antiqui illius effati, non poſtremi inter principes Medicos: *Multi magni morbi curantur Abſtinentia & Quiete.*

S. D. G.

Vita, Dies, Virtus, Pietas dant præmia multa
Quum ſolers animus cuncta beata capit;
Aſt quis non tribuat plauſus de munere magno
Quod Deus atque dies jam TIBI conſtituit.

Ita brevibus Honoratiſſimo Domino
Candidato applaudit

D. MICHAEL ALBERTI.

Ardua quando Tibi confertur cura medendi.
Det multis poſſis utilis eſſe Deus!
In Te ſit medico, ſemper, cariſſimè TOTTIN,
Præſentem languens experiatur opem!
Quod deeſt arti medicæ compenset IHOVAH!
Fruſtra ſic æger non petet artis opus.

D. CHRISTIANUS FRIDERICUS Richter,
Med. Pract.

GEORGII ERNESTI STAHLII,

MED. DOCT. AC PROF. PUBL. ORDIN.

PROPEMPTICON INAUGURALE

DE

CASIBUS MEDICIS PRACTICIS.

ANtiqua illa aſſertio, imò ſacra, *Nihil novum fieri ſub ſole*, quantumlibet aliena interpretatione velut in dubium adduci poſſe videri queat, certè tamen, ſi vel paulo laxiùs ſumatur, aut, abſtrahendo à purè *artificialibus* effectibus, de his potius, quæ *natura*, & mentis propenſione ſimpliciore, perpetrantur, tuetur omninò dignitatem ſuam, ut paſſim quidem *aliter* aliquid fieri, ſed non *aliud*, rem exquiſitiùs perpendentibus, ſatis diluceſcat. Quamvis autem etiam res *artificioſas* ex aliqua parte bono jure excipiamus, minime tamen illæ quoque ita ſimpliciter eximendæ ſunt ab hoc cenſu, quin paſſim ſatis clarè appareat, quod etiam *artificioſæ* res non omnes totæ quaſi primò *prodire*, ſed nudis *ſchematiſmis* variatis, denuò *redire*, agnoſci poſſint potius, quàm verè ſimpliciter novæ emergere. In rerum certè *materialium* republica, quæ ſecundum magnam illam σύςασιν, mutuis concurſibus, ſucceſſibus, cooperationibus, velut in ſcenam prodeunt, valet hoc certiſſimè, quod nusquam ſincerè *prodeant*, ut *novæ*, ſed *redeant* ſolùm, ut *de novo*. Et licet harum aliquæ etiam revera *rarò* obtingant, comparatis tamen inter ſe antiquis monumentis, ſatis paſſim diluceſcat, quod etiam jam à priſcis temporibus eadem facta ſint, aut planè hæc ipſa fuerint, ſed inventa ſolùm ſeriùs, aut animadverſa, *videantur* hoc reſpectu *nova*. Ut à generali latiſſimo ambitu, ad arctiorem complexum nos recipiamus, ſumemus nobis, tanquam

ſpecimen aliquod, vulgò ita nominatos *Caſus Medicos Practicos*. Uſitatum valdè eſt Doctoribus, ut collegia etiamtota, Philiatris proponant, *Caſuum* Medicorum; minime contemnendo ſtudio atque ſcopo, nec ita quidem ullo modo injuſta appellandi ratione: cum utique imperitis, aut nondum ſatis exercitatis, etiam illa *nova* videri neceſſe ſit, quæ vel quotidiè paſſim eveniunt: Pro qualibus eò melius excitandis & exercendis, omni modo longè aptiſſima eſt illa methodus, ut ipſis *Hiſtoriæ morborum*, ea ratione proponantur, ut tanquam in rem præſentem adducti, ſine præjudicio interim tertii, nempe Patientis, moram non ſine periculo laturi, conſiderent ſecurius, ſpeculentur, imo agnoſcant, quid è circumſtantiis eliciendum, quid primo, quid poſteriore loco, attendendum, quis primarius, quis ſecundarius affectus ſit. Interim, cum in his etiam rebus offenſio obtingere poſſit, quam evitare non magis utile ſit, quam neceſſarium, placet propterea de hac re aliquid proferre. Ante omnia videlicet ſervandam puto, jure meritoque diſcretionem illam, quid ſimplicis *hiſtoriæ* morborum nomine, & nihil coacta *enarratione*, dignius eſſe, & longe commodius ita tradi atque doceri poſſit: quid verò contrà, tanquam ex involuto quodam complexu eliciendum, proponere atque ſiſtere, expedire poſſit: & quibus maximè res tales ita proponi commodiſſimè debeant. Hôc enim modô inſervit demum, *exercendis ingeniis*, methodus *caſus* proponendi, quando *hiſtorias* morborum directas atque ſimplices, ante omnia rectiſſimè cognitas habent; ut ita inter varias concurrentes fortè *accidentales* circumſtantias, tanquam enucleare & dijudicare diſcant, quid directè, quid per indirectum, quid *primariò*, quid *ſecundariò* & ut ex accidenti, fieri aut ſubeſſe agnoſcendum ſit: ut ita verum morbum dignoſcere, & ad illum intentiones ſuas dirigere poſſint. Quando verò perverſa methodo negotium geritur, ut *involuti* quaſi, *complicati* præcipuè magis, quã *comitati*, affectus, talibus ſiſtantur, qui ſingulorum veram & exactam indolem nondum intelligunt; fruſtra etiam eſſe omnem ſpem boni uſus, tanquam in propatulo eſſe arbitror. Deinde verò,

& tan-

& tanquam *ſecundo* loco, peſſundat ſæpenumero certe, uſum *caſtum* ita narrandorum, illud ingens præjudicium, quod Medicina hodierna nimis aliena ſit à cognitione & prudentisſima æſtimatione *decurſuum* & *eventuum morborum*, prout illi, etiam ſine omni poſitivo adjumento artis, ipſius *Naturæ* energia, ita in ordinem coguntur, ut illis ſuperatis, œconomia corporis ſuæ integritati reſtituatur. Qualibus methodis, mediis, viis, eventibus, hæc omnia procedant? Quid vero etiam *ars* verè & ſincerè hic poſſit, ab his naturæ methodis re vera diverſum, *meliùs*, inquam, illis, & ante omnia *paratiùs*. Ubi nempe, *tertiò*, cum *caſus* tales, communiter ut in ordine ad *Therapiam*, producantur; niſi benè diſcernatur, quid à *naturæ* poteſtate, quid ab *artis* præſidiis, ſperandum veniat, non poteſt unquam caſus talis ſolidè reſolvi, niſi morbus, non ut in caſu præſente ſeſe offerat: ſed ut in ſua indole ſeſe gerere jam certum eſſe debet, quò rectè judicari, aut ad methodum medendi convenientem applicari, poſſit. Unde quidem, *quartò*, illud, quod *caſibus* hujusmodi, ſi non ſimpliciter finguntur, ſed è verâ obſervatione memorantur, multum certe difficultatis injicit, eſt ſæpenumero ipſa, alibi prægreſſa, alibi concurrens, *heteroclita tractatio artificialis*: Ubi deinde fieri non poteſt, quin veræ indoli morborum, ut *in ſe* exiſtere deberent, varia præjudicia eveniant, ex inſolitis phænomenis, per *inconditam tractationem* demum introductis: quæ ſæpenumerò non magis dignotionis promptitudinem morari, quam ipſum etiam morbum, ejusque juſtum & legitimum obſequium ad juſtam quoque curationem, variè diſponere poſſunt. Unde, ſi deinde tales *caſus*, ad finem usque enarrentur, rerum rectè *peritis*, veluti in ſenſus incurrat, quod non tam *morbi*, quam inconditæ *curationis*, ille *caſus* habendus, peſſimè certè paradigmatis loco, ad imitationem proferatur. Cæterum autem, *quintò*, hujusmodi *caſus*, ſcriptis, directe & ſimpliciter *didacticis*, inſerere, quæ aliqui pro uſu tanquam particulari, *diſcendi* & ſeſe *exercendi*, uſurpare debeant, minimè juſtum eſt, & æquum. Interim, uti tales res etiam veluti ſemper denuò recoquere, certè odiosè ſupervacuum eſt, (loquor autem de publicis enar-

rationibus;) ita tantò magis ineptum certe eſt, hujusmodi res non tam è *media* potius *quotidiana praxi* arceſſere & ad illam provocare: quam ex aliquot Authoribus ſimiles hiſtoriolas conquirere, & prolixè, non allegare, ſed transſcribere. Sicut enim certè ſtupidè ſtolida eſſet ambitio, ex hujusmodi induſtria, prolixæ *eruditionis* exiſtimationem aucupari: cum *Moroni* Directorium, *Lipenii* Bibliotheca, *A. N. C.* cum operoſis paſſim ſuis *ſcholiis*, ne Tironibus quidem amplius tam parum nota ſint, quin notisſimum habeant, quod ad iſtorum ductum & indicia, nulla ulteriore *arte*, ſed ſolo *otio*, & deſcribendi *patientiâ*, opus ſit: quibus ſubſidiis ſuppetentibus, etiam inertisſimus de reliquo quilibet, hujusmodi res conſarcinare poſſit. Quod autem ad *rariores* caſus attinet, ſervandum certè etiam circa illos eſt prudentiſſimum judicium, ne vel contrario uſui adhibeantur, nempe *ordinariis* morborum hiſtoriis ſtabiliendis: vel ex adverſo, tanquam peculiari commemoratione digna reputentur, & tanquam *rariora*, æſtimentur, talia, quæ potius ex *univerſali Experientia*, vere innumerabilium exemplorum quotidianorum, & vulgo quoque hominum ſatis notorum, manifeſtiſſimè, maxime verò *ſimplicisſimè*, citari quã maxime poſſent: & inſuper quidem ita demum etiam quam maxime ſincera exempla exhiberent, nempe ſolâ *perverſa* forte tractatione deformatorum morborum. Difficultas ſumma quæ impediat, ne hujusmodi caſuum pertractationes, tali decente ratione perpetuò adornentur, imo potius vel nunquam propemodum ita uti conveniebat, inſtruantur, eſt utique primò omnium, portentoſa illa quidlibet, circà *hiſtoriam* æquè, atque mutuam *conſpirationem morborum* opinandi, imò *fingendi*, licentia. Ex hac enim prognaſcitur utique verſipellis illa, affectûs non ſolùm alieniùs interpretandi, ſed omninò, per falſam præconceptam opinionem, etiam ſimpliciter obſervandi, & exquiſitè *enarrandi*, alienatio: Et hinc etiam, quarumlibet potius aliarum, quam *verarum* concurrentium cauſarum, animãdverſio. E quibus interim rebus, quantum damni non ſolùm in morborum, ſed etiam curationum, per *Fallaciam Non Cauſæ ut Cauſæ*, *hiſtoriam*, ingruant damna & offendicula, &

pas-

paſſim etiam falſæ opiniones, de *efficacia medicamentorum* & *methodorum*, quando propriæ *declinationi* morbi ſalutari talia adhibentur, & ita, (uti certe rectè deridet vulgus, Das letzte hilfft/) quod revertenti ſanitati tanquam obviam miſſum eſt, illam reſtituiſſe creditur: hæc inquam facile eſt cordato æſtimatori comprehendere. Unde quidem omnibus modis dignum eſſet, ut etiam hujus generis otioſæ, tanto magis autem vanæ, enarrationes, intra cancellos coërcerentur, & veritatis potiùs ſimplicitati, quam intricandis hujusmodi tricis, opera navaretur.

Diſſerere hæc libuit per occaſionem publicæ commendationis, quam à nobis poſtulat

DN. JUSTUS TOTTINUS,

Mitaviâ Curlandus.

NAtus hic in modo nominata Ducatus Celeberrimi Metropoli, Patre Viro Nobilisſimo atque Amplisſimo DN. JUSTO TOTTINO, Senatore urbis ſpectatisſimo: Matre virtutibus ſexum ſuum ornantibus laudatisſima, ANNA MARGARETHA Windhorſtin/ honeſtisſimi viri mercatorii ordinis filia. Ab his Parentibus optimis, non ſolum ad optimos mores ab ipſis cunis, poſt pietatis ſtudium, ſolicitè formatus, ſed etiam optimis ſtudiis dicatus atque deſtinatus a puero, privatorum Informatorum curæ præcipuè commendatus eſt: Adultior autem jam Scholæ Publicæ Celebri hujus urbis commiſſus. Tandem Anno 1700. Thorunium transmiſſus, florenti ibi adhuc Gymnaſio adſcriptus, philoſophicas diſciplinas coluit: Poſt biennium Regiomontum profectus, per anni forte ſpatium, Jurium ſtudio animum applicuit. Proximo autem anno ad Illuſtrisſimam hanc Regiam Fridericianam transmiſſus, mutato, cum Charisſimorum tamen Parentum conſenſu, & Amicorum prudentum ſvaſu, propoſito, Medicam Artem comprehendere aggreſſus eſt. Eumque in finem Excellentisſimi DN. D. HOFFMANNI quidem Collegium Experimentale Phyſicum Curioſum, & Commentationes atque Præmonſtrationes

nes

nes Materiæ Medicæ audivit: Mea vero Collegia Anatomico-Phyſiologicum, Pathologicum, Practicum repetitum, Chirurgicum, & Chymicum, omni cum induſtria percepit. Privatam etiam inſtructionem ſuſcepit ab Experientisſimo DN. D. GOHLIO, qui ipſi dictatas quondam a me Theſes in omnes partes Medicæ Doctrinæ, vulgo Curſum Medicum vocant, diligenter explanavit. Præterea verò publicè etiam laudat benevolentiam atque facilitatem Experientisſimorum Fratrum DNN. RICHTERORUM, Medicinæ Doctorum: qui non ſolum ad Collegium Practicum privatius olim habitum, ſed etiam in Officinam Pharmacevticam Orphanotrophæi inſtructisſimam aditum, ipſi liberum conceſſerint: Quin etiam comitem ad viſitandos ægros bene numeroſos, paſſim adſciverint, unde clinicam morborum hiſtoriam comprehendendi, optimam occaſionem obtinuerit. Tandem Anno 1707. in patriam reverſus, & ibi quoque ad praxin, quantum occaſio ferebat, attentus, annuo propemodum ſpatio, cum bonos, aſſiſtente DEO, ſucceſſus experiretur, hortantibus propinquis ad proſequendam ſerio ipſam praxin converſo animo, Honores etiam & Immunitates in Arte Summas adſequi animo propoſuit. Reverſus ita ad nos, Facultati noſtræ deſiderium hoc ſuum decenter aperuit, cumque nulla eſſet cauſa quamobrem ipſi deeſſe deberemus, aditum ad conſveta examina merito impetravit. In quibus cum profectuum ſuorum laudabiles exhibuerit fructus, meritò ipſi ultimi etiam ſpeciminis publici Inauguralis poteſtatem fecimus, hoc cum editurus ſit Diſputatione ſolenni, de DIÆTA, proximis Calendis Sept. ad hunc Actum Solennem SERENISSIMUM PRINCIPEM SAXONIÆ Magnif. Pro-Rectorem, reliquosque Illuſtrisſimos, Illuſtres, Maxime Reverendos, Excellentisſimos, Generoſisſimos, Nobilisſimos atque Doctisſimos, Academiæ noſtræ Proceres, Fautores, Cives, pro officii ratione, cum omni honore debito atque obſervantia invitamus. P. P. Dat. Halæ Magdeburg. die XXVI. Auguſti, MDCCIIX.

(L. S.)